

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ενας λαός θρώνεται ύμνα
δειξή πως δὲ φοβάται τὴν
ἀλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φου-
κοὺς τῆς κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 27 ΤΟΥ ΓΕΝΝΗΡΗ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝ ΑΡΙΘΜ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 280

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Ιστορικά ξεγυμνώματα (Πρόλογος).
Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ. Τὰ «Γεωργικά» τοῦ Βιργιλίου (Βιβλίον πρῶτον).
Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ. Δικλετικὸς ὕμνος.
Η ΣΤΑΧΤΟΠΟΥΤΑ. Τὸ φόρεμα τῆς νύφης.
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Οἱ «Ἀλυσίδες» ἐπὶ θέατρο.
Β. Δ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ. Θεὸς καὶ ἐκκλησία.
ΓΕΡΑΓΩΤΗΣ. Καὶ πάλι ὁ Γεραγώτης.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ Ζήτημα — ΜΙΑ ΠΑΡΕ-
ΞΗΓΗΣΗ— Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟ-
ΣΗΜΟ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ

Λάβαμε τὰ «Ιστορικά ξεγυμνώματα» τοῦ Ἀργυρίου Ἐφταλιώτη καὶ ἀρχίζομε ἀπὸ τὸ πρῶτον τῆς ἄλλης Κεραϊκῆς νὰν τὰ δημοσιεύομε ἐπὶ «Νουμῶν». Τὴν ἀξίζει τὸ καινούριον αὐτὸ ἔργο τοῦ συγγραφέα τῆς «Ἱστορίας τῆς Ρωμοσύνης» καὶ ποῦ εἶναι ἡ μεγάλη ἔθνη σιμασία του, θὰν τὸ δοῦνε οἱ ἀναγνώστες μας καὶ θὰν τὸ κρίνουνε μοναχοὶ τους. Ἐμεῖς δηλώνομε πως μ' ἔθνη περηφάνεια τὸ δημοσιεύομε, προσφέροντας μάλιστα, σήμερον κίβλας, στοὺς ἀναγνώστες μας τὸν πρόλογόν του.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπὸς μου σιῶταχτα αὐτὰ σημεῖα εἶναι νὰ ξεγυμνώσω, ὅσο μὲ βοηθοῦνε τὰ μικρά μου μέσα καὶ ὁ λίγος καιρὸς μου, μερικὰ φουσκωμένα εἰδωλα τῆς ἔθνη ἱστορίας μας ἀπὸ τὴν ἄλωση ὡς τις παραμονὲς τοῦ Εἰκοσιένου καὶ ἀφοῦ τὰ ξεγυμνώσω, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ ἀναγνώστη νὰ τὰ σπῶσω καὶ νὰ τὰ πετάξω, ἢν, καθὼς προβλέπω, βροῦμε πως ἀπὸ κεῖ μέσα πηγάζουνε τὰ μεγαλύτερά μας ψεγάδια καὶ οἱ πιδὲ δεινὲς συμφορὲς μας.

Γιὰ νὰ πετύχομε τὸ σκοπὸν μας, ποῦ εἶναι ἡ ἀλήθεια, μὲ τρόπο ἀφιλονίκητο, θὰ πασκίσουμε νὰ σταθοῦμε ὀλιγὸν ὀλιγὸν ἀπὸ τὸ ζήτημα. Ὅσο γίνεται ἀπὸ μακριά, ὅσο μπορούμε ἀπὸ τὴν ἀψήλα. Ἴσως ἴσως μὲ τὴν βοήθεια τῆς φαντασίας, καὶ λίγο σὰν ξένοι. Εἶναι πολὺ σοβαρὸ τὸ ζήτημα· εἶναι ἐδῶ ζωὴ ἢ θάνατος γιὰ τὸ ἔθνος, καὶ ἢ θὰ διαβάσωμε τὴν ἱστορία μας καταπῶς πρέπει καὶ εἶναι χρέος μας, γιὰ νὰ ὠφεληθοῦμε ἀπὸ τὰ περασμένα καὶ νὰ κανονίσουμε τὰ μελλούμενα, ἢ ἂς κλείσωμε τὸ βιβλίον καὶ ἂς ξαναρχίσουμε τὸ νανούρισμα ἴσα μὲ νὰ μᾶς πάρη μιὰ καὶ καλὴ ὁ ὕπνος ὁ ἀτέλειωτος.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΤΟΥ ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ

(μεταφρ. Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ)

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

Τὴ κάνει τὰ γεννήματα καλόρεχτα, μὲ τὴν ἄστρο
Ταυριάζει νὰ γυρίζονται, Μαικήρα, τὰ χωράφια
Καὶ σὲ φτελῆ νὰ δένεται τὸ κλίμα· ποιὲς φροντίδες
Καμιατὰ καὶ πρόβατα χρειάζονται· καὶ πόση
Πράξη θέλουν οἱ μέλισσες, ποῦ οἰκονομοῦν· ἐδῶθε
Ἐδῶθ' ἄρχισον τὸ τραγοῦδι μου. Τοῦ κόσμου ἐσεῖς φωστῆρες
Λαμπρότατοι, καὶ ὄδηγητὲς σὲν οὐρανὸν τοῦ χρόνου,
Ὅπου περνοῦν καὶ Ἀθήμητρα πανέμοστη, καὶ Βάκχε,
Ἄνισως μὲ τὴν χάρη σας ἔκαμε ἡ γῆς ἄστρον
Θεοφάροιο τὸ Χαονικὸν βαλάνι τῆς, καὶ ἄνισως
Μὲ τὰ σταφύλια, ποῦ ἤσφατε, τὸ κῆμα τοῦ Ἀχελώου
Ἀντάμωσες, καὶ Φαῖνοι ἐσεῖς, ποῦ ἡ δύναμη σας σκέπει
Τοὺς δουλεντῆς, Φαῖνοι μολὴ καὶ κρασιδὲς Ἀρναδῆς,
Ἐλάτε· ἐγὼ τὰ δῶρα σας ψάλλω. Κι' ὦ Ποσειδῶνα,
Ποῦ ἔκρουσες μὲ τὴν τρίαινα τὴν δυνατὴν τὸ βράχο,
Καὶ πρῶτη ἡ γῆς ἀνάδωκε τὸ ἔτι ποῦ χλημνιτράει,
Καὶ σὲ ποῦ στέκει σὲ δρυμὰ καὶ ποῦ γιὰ σὲ

[στῆς Κεῆς

Τοὺς λόγγους τοὺς θεοφάροιοις λευκὰ δαμάλια

[βόσκουν

Τρακόσια, καὶ τῶν κοπαδιῶν φυλάχτορα ἐπὶ Πᾶνα,

Ἄν ἀγαπᾷς τὸ Μαινάλον καλόρωμος φανίσου,

Ἀφίνοντας τὸ πατρικὸν τὸ δάος, Τεγεαῖε,

Καὶ τοῦ Ἀνκαίου τὰ βουνά· καὶ τῆς ἑλλῆς εἰσέτρετα,

Καὶ σὲ παιδὶ ποῦ ἀνάδειξες τὰ γυμναστικὰ τάλαντα,

Καὶ σὲ Σιλβᾶνε, ποῦ κρατεῖς χολὸν κυπαρισσοῦναι

Σύρριζο· καὶ ὀλοὶ σας θεοὶ καὶ θεᾶνες ἀντάμα,

Ποῦ εἰργάζετε τὰνάβλεμμα πρόθυρα σὲ χωράφια,

Καὶ νέους θερέφετε καρποὺς χωρὶς κανένα σπέρμα,

Καὶ χύνετε ἀρετὰ πολλὲς βροχάδες οὐρανῶθε·

Καὶ τέλος καὶ σὺ, Καίσαρα, ποῦ γλιγῶρα θὰ σ' ἔχουν

Ἄν ξέρω τῶν ἀθάνατων ποιὸν σύλλογον, εἴτε θέλεις

Νᾶχες φροντίδα γιὰ τὴν γῆς, νὰ κυβερνᾷς τὰς χώρες,

Καὶ σὲνα νὰ παραδεχτῆς τῆς τρικυμίας ἀφέντη

Καὶ τῶν καρπῶν δημιουργὸν ἢ τρισμεγάλῃ σφαῖρα·

Εἴτε καὶ ἂν ἔρθεις σὲ θεὸς τοῦ ἀπέραντου πελάγου,

Κ' οἱ ναυτικοὶ τὴν χάρη σου μονάχα προσκυνήσουν,

Καὶ σὲ λατρεύει ἢ ἀκρόκομη Θούλα, καὶ σ' ἀγοράσει

Μ' ὄλα τὰ κῆματα γαμπρὸν ἢ Θέτιδα δικὴν τῆς·

Εἴτε καὶ μὲ τοὺς ὄχιμους τοὺς μῆνες σμῆξεις, ἄστρο

Καινούριον, ἐκεῖ ποῦ ἀνάμεσα σιῶταχτα τῆς Ἐριγόνης

Καὶ σὲς χεῖλές ποῦ ἀκολουθοῦν εἶνε ἀνοικτὸς ὁ τόπος,

(Ὁ φιλογισμένος ὁ σκορπιὸς μαζεύει ἀπὸ τὰ τῶρα

Ὁ ἴδιος τὰ βραχίονα του, καὶ τοῦρανοῦ σ' ἀφίνει

Περσότερον ἀπὸ τὸ σωστὸ μοιράδι) ὅ,τι καὶ ἂ θᾶσαι,

(Τὴ βασιλῆα τὰ Τάρταρα δὲν πρέπει νὰ σ' ἐλπίζουν,

Μὴ σοῦρθε τόσο φοβερὸς πόθος νὰ βασιλεύεις,

Ἄν καὶ θαμάζουν οἱ Ἕλληρες τὰ Ἡλιακὰ λιβάδια
Κ' ἢ Περσεφόνη ἀρνήθηκε τὴν μάγνα ν' ἀκολουθήσει,
Ποῦ τὴν ζητοῦσε) στρέξε ἐπὶ τ' ἀπόκοτον ἄριστόν μου
Καὶ δὸς του δρόμον ἐνδοκίον, καὶ βιάζε μολὴ μου
Σπλαχνιστικὸς γιὰ τοὺς γεωργοὺς τοὺς ἄγνωστους

[τῆς στραίας,

Καὶ μὲ δέησες σνείδησε νὰ κρίζεσαι ἀπὸ τῶρα.

Μὲ τὴν καινούριαν ἄνοιξη σὰ νεροπλάζει ὁ πᾶρος

Στὰ θολωμένα τὰ βουνά καὶ μὲ τᾶρε κλύωνε

Ὁ σάπιος σβῶλος, παραιντὲς ξεμένο τὸ δαμάλι

Στὸ πλακωμένο τάλαντο τὸ μονογυρτὸ ἄς μολὴ ἀρχίσει,

Κι' ἄς μολὴ ξαστράφει τὸ γυντὸ σ' ἀέλικι τροχισμένο.

Μονάχα ἢ γῆς, ποῦ δύο φορὲς ἦλο γυντὸ καὶ κρῖνι,

Στοῦ δουλεντῆ τὰ χόρταρον τοὺς πόθους ἀπαντᾷ·

Κενοῦ τ' ἀμπάρια ἐσκεύρασαν ὁ ἀμέτρητος ὁ θεός,

Πρὶν δμως σκίσει σίδερον τ' ἄγνωστο χωράφι,

Νὰ μάθουμε τοὺς ἄνεμους θὰ λάβουμε τὴν ἔργοια

Καὶ τοῦρανοῦ τὰ διάφορα σνῆθια καὶ στοὺς τόπους

Τὴ δουλέναν οἱ παλαιοὶ καὶ τί εἶναι φησικὸν τους,

Καὶ κάθε μέρος τί γυντὸ καὶ τί τὸ κάθε ἀρνεῖται.

Ἐδῶ προκόβουν τὰ σπαρτὰ καὶ ἐκεῖ τ' ἀμπελία κάλλιον,

Κι' ἄλλοι τῶν δέντρων οἱ κροτοὶ καὶ προσιύζουν

[χόρτα

Ἀποστάχτα. Μὴ δὲ θεωρεῖς ποῦ οἱ τριφυροὶ Σιβαῖοι

Μᾶς στέρνουν τὰ βουτᾶνι τους, ἢ Ἰνδία τὸ γίλντιοι τῆς,

Ὁ Τυμῶλος κρόκον ἀρώματι καὶ οἱ Χάλυβες οἱ ζόρκοι

Σίδερον; Καὶ φαρμακερὰ καστέρεια στέρνει ὁ Πόντος,

Κ' ἢ Ἡπειρὸν τῶν Ὀλυμπιακῶν πουλιῶν τῆς τὰ

[βράγια.

Ἡ Φέση ἀμέσως πρόβαλε σὲ διορισμένους τόπους

Τοὺς νόμους τοῦτους καὶ ἔγραψε σνῆθιες ἀναίσιμες,

Ἄμα ποῦ ὁ Δευκαλιώνας σὲν ἄδειαν τὸν κόσμον

Τὲς πέτρες ἐπρωτόρριξε ποῦ γίνηκαν ἀνθρώποι,

Τὸ γεννοβόλι τὸ σκληρὸ. Λοιπὸν δμυρὸς ἄς γέρονται

Τῆς γῆς τὴν ὄψη τὴν παχέα τὰ δυνατὰ δαμάλια,

Δίχως νὰ χάνεται ὁ καιρὸς ἀπὸ τοὺς πρώτους μῆνες

Τοῦ χρόνου, καὶ τὸ σκορπιὸν τὸ καλοκαῖρι ἄς βράσει

Μὲ τῶρμον λιποῦρι του τοὺς σβῶλους ποῦ ἀπομένουν,

Ἄλλὰ ἂ δὲν εἶνε γόνιμο τὸ χῶμα, τότες φτάνει

Νὰ τ' ἀλαφρώσουν ἀλλοκερὲς ριχθὲν σὰ βράνει ὁ

[Ἀρκτοῦρος.

Θάπνιγε ἄλλοιῶς τοὺς γελαστοὺς καρποὺς ἐκεῖ τὸ χόρτο,

Κ' ἐδῶ σὲν ἄμμον τὸ φτωχὸ θάφνεγε ἢ λίγη ρότια·

Κι' ὁμοίως σ' ἀντικατάλλαγες χρονίες δὲ θὰ

[δουλεύεις

Τὸ θερισμένο πύργωτο χωράφι καὶ θ' ἀφήρεις

Στὴ σκόλη νὰ δυναμωθοῦν οἱ μουδιασμένοι κάμποι,

Ἡ, μ' ἄλλο ἀστέρη, κίτρινον σιῶταχτα θεὸν σπείρεις

Ἐκεῖ ὅπου πρὶν ἐθέρισε τῶσπιον τὸ προκομμένο

Στὸ βροντερὸ λωβίδι του καὶ τὴν λιανὴν τὴν γέννα

Τοῦ λαθρυιοῦ καὶ τοῦ πριζοῦ τοῦ λουμπανιοῦ τὰ

φλέστρα

Τὰ κάλωπα, καὶ τὸ λογγὸ ποῦ δλόγυρα ἀντηχοῦσε
 Γιατὶ τὰ λιναρόφυτα σιγκαίνε τὰ χωράφια,
 Κεῖνε κ' οἱ σπόροι τοῦ βρωμοῦ, καίνε κ' οἱ πα-
 [παροῦνες,

Ποῦνε μὲ τοὺς Ληθαϊκοὺς τοὺς ἕπνους μουσκεμένους.
 Μὰ σὰν ξολλάξεις τὲς σποριὲς τοὺς κόπους σου
 [εὐκολαίνεις,

"Α μοναχὰ δὲν ντρέπεται τὸ χῶμα τὸ ἀναμμένο
 Νὰ τὸ χορτάσει κοπιρὲς παγεῖς καὶ στὰ χωράφια
 Τὰ ξεπεσμένα ἀνάθουρες νὰ ρίξεις στάχτες" κ' ἔτσι,
 Ἄλλάζοντας καὶ τοὺς καρπούς, οἱ κάμποι ξεμουδιαίνον
 Κι' ὡς τόσο οὔτε τὸ δόσιμο τῆς γῆς τῆς χερσωμένης
 Δὲν ἀπολείπει. Τὸ συγρὸ σφύρει κ' ἔλα οἱ κάμποι
 Ν' ἀνάφονται καὶ τὰλαφρὰ τὰ χέρια νὰ κάψουν
 Οἱ φλόγες ποῦ τριζοκοποῦν, εἶτε γιατί ἀπὸ κείθε
 Τὸ χῶμα παίρνει δύνამες κρουφὲς καὶ πλούσιο
 [θρέμμα,

Εἶτε γιατί μὲ τὴ φωτιά τοῦ ξεθυμαίνον ὕδρος
 Οἱ κακοσύνες κ' οἱ δριγρητες οἱ ἀνέφελες σὰν ἕδρος
 Βγαίνουν, ἢ ποῦ περσότερους δρόμους καὶ φουσητήρες
 Κλειστοὺς ἀνοίγει ἢ ζεστοσιὰ, κ' ἔτσι τὸ νιὸ χορτάρι
 Παίρνει χυμούς, ἢ καὶ γιατί φρύγει περσὰ καὶ σφίγγει
 Τὲς φλέβες τὲς δρθάνουχτες, κ' ἔτσι ἡ λιωνὴ ψυχάλα,
 Ἡ ἢ μπόρεση ἢ δεινότερη τοῦ ἡλίου τὰ φημιωμένο,
 Ἡ καὶ τὸ κρύο τὸ ψιλὸ τῆς μπόρας δὲ θὰ βλάπτουν.

Πολὺ βοηθαίει κ' ἔλας τῆ γῆς ὅποιος μὲ τὲς
 [ἀξίνες

Τοὺς σβόλους τοὺς ἀσάλευτους συντρίβει κ' ἀπὸ πόνου
 Σέρνει τὰ βέργινα πλεχτά, (τοῦ κάκου δὲν τηράζει
 Ἐκείνον ἀπὸ τὰ ψηλά τοῦ Ὀλύμπου ἢ ξανθομάλλα
 Δήμητρα) κ' ὅποιος, γέροντας λοξὰ τὸ ἄλετρι, πάλι
 Χαλὰ τὲς ράχες ποῦ ἕσκωσε στὰ σιάδια τὰ σκιαμένα
 Καὶ σκάπτει τὸ συγρὸ τῆς γῆς κ' ὀργώνει τὰ χωράφια.

Προσενηθῆτε, δουλευτές, γιὰ βροχερὰ ἡλιοστάσια
 Καὶ γιὰ χειμῶνες ξάστερους. Στὲς σκόνες τοῦ χειμῶνα
 Τὰ στάγια εἶνε πασίχαρε, χωράμενος κ' ὁ κάμπος :
 Εἶνε χωρὶς ὀργώματα περήφανη ἢ Μυοσία

Τόσο, κ' αὐτὰ τὰ Γάργαρα τοὺς θέρους τους διαμύζουν.
 Τι θὲ νὰ πῶ γιὰ κείνον, ποῦ, σὰν ἔρριξε τὸ σπόρο,
 Ἀέσωσ τὰ ἡμερώματα διβαίνει καὶ γκερμίζει
 Τὲς σωριασμένους χούμους, ποῦχον περίσσιο πάχος,
 Καὶ τὸ ποτάμι στὲς σπορὲς ἀπέκειθε ὀδηγίει,
 Καὶ τὰ τραφούλια ποῦ ἔπακοῦν, καί, σὺντα ὁ κάμπος
 [βράζει

Ξερός, μὲ ἐτοιμοθάνατα χορτάρια, νὰ τὸ κῆμα
 Ἀπὸ τοῦ ὀρθοῦ μονεπαιτοῦ τὸ χτένι κατεβάζει ;
 Ἐκεῖνο πέφτει ἀνάμεσα στοὺς τροχισμένους βράχους

Καὶ βγάζει ἓνα μουρμούρισμα βραχνὸ καὶ θαρραπέει
 Τὰ διρασμένα χῶματα μὲ τὸ ἀναβρύσιασμά του.
 Καὶ τί γι' αὐτὸν ποῦ τῶν σπαρτῶν τὸ θῦμασμα νὰ
 [βόσκουν

Στὸ χορτάρι τὸ ἀπαλὸ τὰ πρόβατὰ του ἀφίνει
 Ἄμείσως ἔμα τὰ φρυτὰ ταυλάκια τους σκεπάσουν,
 Μήπως τὰστάκια τὰ βασιὰ ξεγύρουν τὰ καλάμια ;
 Καὶ τί γι' αὐτὸν ποῦ ὅσα νερὰ συμμάζωσαν οἱ βάλτοι
 Μακρὰν ἀπὸ τὲς χούμους τὲς πισοριὲς ξεσπάει,
 Σὰ μάλιστα στοὺς ἄστατους τοὺς μῆνες τὸ ποτάμι
 Ξεχειλισμένο χύνεται καὶ πλημμυρᾷ, τὰ πάντα
 Σκεπάζοντας μὲ βούρβουρες, κ' ἔτσι σὰν ἕδρος νότιες
 Χλιαρὲς ἀπὸ τὲς βαθουλὲς τὲς λίμνες ξεθυμαίνον ;
 Μὰ ἐνῶ ἔλα αὐτὰ ἐδοκίμασαν τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων
 Καὶ τῶν βοῶιδιῶν στὸ δούλεμα τῆς γῆς, δὲ βλά-
 [βονν ἴγιο

Καὶ τοῦ Στρυμῶνα οἱ γερανοὶ κ' οἱ ἀχόρταγες οἱ χῆνες
 Καὶ μὲ τὲς ρίξες τὲς πικρὲς τάντιδ' καὶ ζημιόνουν
 Κ' οἱ ἴσκιοι. Δὲ βουλήθηκεν ὁ ἴδιος ὁ πατέρας
 Ἐδκόλους τοῦ καλλιεργημοῦ τοὺς τρόπους καὶ μὲ τέχνη
 Πρῶτος τῆ γῆς ἐσκάλασε, τοῦ ἀνθρώπου μὲ φροντίδες
 Τὰ φρένα παροξύνοντας, καὶ τὰ βασιλιά του
 Δὲ θέλησε νὰ χανοχοῦν σ' ἓνα βαρὺ κοιμησι.
 Γεωργοὶ τῆ γῆς δὲν ὀργωναν πρὶν κυριαρχήσει ὁ Δίας,
 Καὶ μήτε κὰν δὲν ἔκριναν σωστό νὰ σημαδεύουν
 Τοὺς κάμπους ἢ μὲ τέρμονες νὰ τοὺς ἀποχωρίζουν.
 Τὸ χρῆσιμο γιὰ τὸ κοινὸ καθένος ἐζητοῦσε
 Κ' ἐνῶ δὲ γύρευε κανεὶς, ἢ ἴδια ἢ γῆς τὰ πάντα
 Ἐδινε προθυμώτερα. Κακὸ φαρμάκι ἐκεῖνος
 Ἐχάρισε στὰ σκοτεινὰ σεργάμενα· στοὺς λίκους
 Ν' ἀρπάζουν τοὺς ἐπρόστοξε, τῆ θάλασσα νὰ σιέται
 Καὶ τῆ φωτιά ἐξεμάκρυνε, κ' εἶναξε ἀπ' τὰ φύλλα
 Τὸ μέλι, κ' ἐσταμάτησε καὶ τὰ κρασιὰ ποῦ ἐτρέχαν
 Στὰ ποταμάκια ἐδὸ κ' ἐκεῖ, γιὰ νὰ μορφοῦσαι ἢ χρεῖα
 Μὲ στοχασμὸ τὲς διάφορες τὲς τέχνες γάλι γάλι,
 Καὶ τὸ χορτάρι τοῦ σταριοῦ σταυλάκι νὰ χαλέψει,
 Καὶ τὴν κρουμμένη τῆ φωτιά νὰ τὴν ξεπελεκήσει
 Ἀπὸ τὲς στρυναρόφλεβες. Κ' οἱ ρεματιὲς γρικῆσαν
 Τότες γιὰ πρώτη τους φορὰ τοὺς κρηφωμένους
 [σκήθρους

Κ' ἔστερα ὁ ναύτης μέτρησε κ' ὀνόμασε τὰστάγια
 Πούλια κ' Ἰάδες καὶ λαμπρὴν Ἀρμουδά τοῦ Λυ-
 [κάωνα
 Κ' ἔστερα βεῖγε ὁ ἀνθρώπος πῶς κνημιῶνται τ' ἄγρια
 Μὲ τὲς θηλιεῖς, καὶ πῶς μ' ὀξιοὺς γελιῶνται, καὶ πῶς
 [πρέπει
 Νὰ περικλεῖ μὲ τὰ σκηνὰ τοὺς λόγγους τοὺς μεγάλους.

Καὶ τοῦ πλατειοῦ τοῦ ποταμοῦ τὸ κῆμα τόρα δέξνει
 Ἄλλος μὲ τὸν πεζόβολο καὶ σκίζει το ὡς τὰ βάρη,
 Κι ἄλλος τραβῖ ἀπ' τὸ πέλαγο τὸ νεπερὸ του δέχτη
 Τὸ σίδερο τ' ἀλίγιστο καὶ τὸ ἠχερὸ λεπιδὶ
 Τοῦ πριονιοῦ ἤρθαν ἔπειτα—τὶ οἱ πρῶτοι μὲ τὲς σφῆ-
 [ρες

Τὸ ξύλο τὸ κοίλοισιο κοιμμάτιζαν—καὶ τέχνες
 Ἐπειτα ἐβγήκαν διάφορες. Κόπια ἀπεικὰ καὶ γτόχι,
 Ποῦ σπρώχνει σ' ἔργατα βορειά, κατὰβλεσαν τὰ πάντα.
 Δίδαξε πρώτη τοὺς θνητοὺς ἢ Δήμητρα νὰ σκάπτουν
 Τῆ γῆς μὲ σίδερο, ἔμα ποῦ κόψομα καὶ βολύνια
 Λιγότερα στ' ἄγιο δορυμὸ κὶ ἀνήθηκε ἢ Δωδώνη
 Θρόγμα· ἀμέσως ἔμαζαν καὶ τῶν σταριῶν οἱ ἀρρο-
 [σιες,

Κ' ἔτσι μελοῦρισμα κοκὸ τὶ φέλοτρα κατατρώει,
 Καὶ στὰ χωράφια τὰ ὀκητὰ δρθώνεται τ' ἀγκάδι
 Χαλὰ τὸ γέννημα τραχὺ λογγάρι ξεφτερώνει,
 Ἡ κολληταῖδα, ὁ κιάδωνας, καὶ βασιλείουν ἀέρες
 Ἄτυχες κὶ ἀργυρόβρομος μὲς στὶ σπαρτὰ ποῦ λάμπουν.
 Γιὰ τοῦτο ἢ δὲν ξεκνηγᾷς μὲ τὰ τασπὰ τὸ χόρτο
 Ἀδιάκοπα, κὶ ἂν τὶ πονιλὶ δὲ σκιάζει μὲ τοὺς κρότους
 Κὶ ἂμὲ κασάρι τὲς ἰσκιὲς τοῦ ἀνῆλιου τοῦ τόπου
 Δὲ λιγοστεύεις, καὶ βροχὲς μὲ τὰματα δὲν κρᾷζει,
 Ὄργον! τοῦ κάκου θὰ τηρῆς ξένους σωροὺς μεγάλους,
 Καὶ σειῶντας στὶ δρυμὶ τὸ ἕδρὸ τὴν πείρα θὰ πραιν-
 [σεις-
 (Ἀκολουθεῖ)

ΤΟ ΦΟΡΕΜΑ ΤΗΣ ΝΥΦΗΣ

Φίλε «Νοῦμα»,

Ἄφου μὲ δέχτηκες στὸ σπίτι σου, μούδωσες
 τὴν καλύτερη θέση, καὶ πῆρες καὶ τὴν περισπωσὴ
 μου, θὰ πῆ πὸς σίλος εἶσαι· δέξου λοιπὸ σὲ παρα-
 καλῶ κὶ αὐτὴ μου τὴν ἀπάντησιν στὴν κ. Εὐφροσύνη
 Δεντρινεῦ, ποῦ τόσο μὲ χτυπάει γιὰ «τὸ φρέμα
 τῆς νύφης».

Δὲν μπορῶ νὰρῖσω νὰ μοῦ κολλήσουνε μουστάκι,
 καὶ μάλιστα στριμμένο, χωρὶς νὰ διακρυφθῶ. Πο-
 λὺ λυποῦμαι λοιπὸ ποῦ ἀναγκάζομαι νὰ χαλάσω τὸ
 χατίρι τῆς κυρίας, ἀλλὰ μουστάκι δὲν ἔχω ὅσο γιὰ
 κεφαλάκι Παριζιάνικο, πρέπει νὰ μὴ γνωρίζω κανεὶς
 τὲς Παριζιάνες, γιὰ νὰ νομίζω ὅτι ὅλες μόνο κεφα-
 λάκια ἔχουνε. Εἶναι πολλὲς ποῦ ἔχουνε κεφάλια, καὶ
 μάλιστα κατὰ περισσότερο· ποῦ ἔχουν καὶ καρδιά !
 Καὶ πρῶτα πρῶτα, δὲν εἶπα ποτὲ πὸς ἢ πρην-

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΟΣ ὙΛΙΣΜΟΣ

(Οἰκονομικὸς, ἱστορικὸς ὕλισμος)

Μονισμὸς—Δυϊσμός. Ὅλα τὰ φαινόμενα μπο-
 ρεῖ κανεὶς νὰ τὰ ἐξηγήσῃ μὲ δυὸ τρόπους : Ἡ ὑπά-
 γοντάς τα σὲ μιὰ μόνον θεμελιώδη ἀρχή, ἢ τὸ ἐ-
 ναντίο σὲ δυὸ τέτοιες συνυπάρχουσες μαζί. Ὅλοι ὅ-
 σοι παίρνουν ὡς βᾶση μιὰ μόνον ἀρχή (ὕλιστικὴ ἢ
 πνευματικὴ ἀδιάφορο) ὀνομαζόνταν συνήθως : μονι-
 σταί, ὅσοι δυὸ : δυϊσταί. Ὁ συνεπὴς λοιπὸν μονιστὴς
 πρέπει νὰ παίρῃ μόνον μιὰ βᾶση : ἢ τὴν ὕλη ἢ τὸ
 πνεῦμα. Δηλαδή ἢ νὰ παραδέχεται ὡς μόνον ὑπάρ-
 χουσα τὴν ὕλη, καὶ ὅλα τὰ φαινόμενα, ἀκόμα κὶ
 αὐτὰ τὰ καθαρῶς πνευματικὰ, νὰ τὰ θεωρῇ ὡς ἰδιό-
 τητές της, ἢ τὸ ἐναντίον ὡς μόνον ὑπάρχον νὰ πα-
 ραδέχεται τὸ πνεῦμα, καὶ ὅλα τὰ φαινόμενα, κὶ αὐ-
 τὰ ἀκόμη τὰ καθαρῶς ὕλικα, νὰ τὰ θεωρῇ ἐκφάν-
 σεις τοῦ τελευταίου. Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ οἱ ἐν-

θουσιώδεις ὕλισται Γόλμπαχ καὶ Ἐλβέτιος, Βύχνης
 καὶ Χαίκελ εἶναι τόσο μονισταί, ὅσο κ' ἓνας αὐστη-
 ρὸς ἰδεαλιστὴς Λαίβνιτς ἢ Βέρκλεϊ. Ὅλοι αὐτοὶ εἶ-
 ναι συνεπῆς μονισταί. Ἐντελῶς τὸ ἀντίθετο μὲ τοὺς
 δυϊστὰς. Κὶ αὐτοὶ παραδέχονται πὸς ὕλη κὶ πνεῦ-
 μα ὑφίστανται καὶ εἶναι ἐντελῶς ἀνεξάρτητα καὶ
 διαφορητικὰ μεταξύ των, ἀλλὰ τὰ φαντάζονται συν-
 υπάρχοντα. Ὁ ἄνθρωπος π. χ. κατ' αὐτοὺς συνί-
 σταται ἀπὸ ὕλικὸ σφαιρτὸ σῶμα καὶ πνευματικὴ ἐ-
 θάνκτη ψυχή ! Πῶς ὅμως αὐτὰ τὰ δυὸ ἀνεξάρτητα
 καὶ διαφορητικὰ πράγματα συνυπάρχουν κ' ἐπιδρῶν
 τὸ ἓνα στ' ἄλλο, ποῦ ἀρχίζουν καὶ ποῦ τελειώνουν
 τὰ σύνορά τους, αὐτὰ ὅλα οἱ δυϊσταὶ δὲν κατόρθω-
 σαν ἀκόμη νὰ τὰ ἐξηγήσουν μὲ τρόπο ὅπως δῆποτε
 ἰκανοποιητικὸ καὶ πειστικὸ κ' ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι τὸ
 τρωτὸ μέρος τῆς θεωρίας τους. Γιὰ τοῦτο ὁ μονι-
 στὰς φανίνεται συνεπέστερος καὶ ἰκανώτερος νὰ πείσῃ
 τὰ δυνατὰ μυαλά, ἂν καὶ ὁ δυϊσμός ὡς τὰ σήμερα
 εἶναι πῶς πολὺ διαδομένος καὶ μπορούμε νὰ τὸν ὀνο-
 μάσωμε τὸ μόνον σύστημα ποῦ ἐπικρατεῖ ἐπιστήμως·
 γιὰ ποῖό λόγο, δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς μας νὰ τὸ θέσω-
 με σήμερα.

Ὡστόσο, ἀφίνοντας κατὰ μέρος τὸ δυϊσμό, ὡς
 πολὺ ἀκροσφαλὲς ἔδαφος γιὰ τὸ χτίσιμο στεριοῦ οἱ-

κοδομήματος, θὰ περιορισθοῦμε μόνον στὸ μονισμό μὲ
 τὲς δυὸ μεγάλες του ὑποδιαίρεσεις : Ἰδεαλισμὸ καὶ
 ὕλισμὸ, θεωρῶντας ἰδεαλιστὰς ὅλους ὅσοι ὡς βᾶση καὶ
 θεμελιώδη ἀρχή τῶν φαινομένων παίρνουν τὸ πνεῦ-
 μα, ὕλιστὰς ὅσοι παίρνουν ὡς τέτοια τὴν ὕλη.

Μεταφυσικὴ καὶ διαλεκτικὴ μέθοδος. Δὲν ἀρκεῖ
 ὅμως μόνον νὰ γνωρίζω κανεὶς τὴ βᾶση τῶν φαινομέ-
 νων, τὴν ὑπόστασιν καὶ φύσιν τῶν πραγμάτων, νῶν-
 τας τὴν μὲ τὴν ἰδεαλιστικὴ ἢ ὕλικὴ μορφή της.
 Πρέπει ἐκτὸς αὐτοῦ νὰ γῆ ὀρισμένη παράστασις τῆς
 κατὰστάσεως καὶ πορείας τῶν πραγμάτων καὶ φαι-
 νομένων. Δηλαδή νὰ τὰ φαντάζεται ὑπάρχοντα κατὰ
 ὀρισμένο τρόπο καὶ μὲ ὀρισμένες σχέσεις ἀλλεμεταξὺ
 τους (μένουν δηλ. στάσιμα ἢ κινούνταν. εἰν' ἀνεξάρτητα
 κ' ἔχουν σχέση μεταξύ τους κτλ.). Κ' ἐδῶ μὲς πα-
 ρουσιάζονται πάλι δυὸ τρόποι, καὶ τοὺς ὀποῖους μπο-
 ροῦμε νὰ φαντασθοῦμε τὴν κατάστασιν τῶν πραγμά-
 των : ὁ μεταφυσικὸς καὶ ὁ διαλεκτικὸς (κατὰ τὸν
 Ἐγγελ). Ὅσοι μεταχειρίζονται τὸ μεταφυσικὸν τρόπο
 τοῦ σκέπτεσθαι (ὕλισται ἢ ἰδεαλισται ἀδιάφορο),
 φαντάζονται τὰ πράγματα μᾶλλον ὡς στάσιμα, ἀ-
 ποκρυσταλλωμένα, ἄσχετα ἀλλεμεταξὺ τους κ' ἐντε-
 λῶς ἀνίκανα νὰ μεταδοῦν ἀπὸ τὴ μιὰ κατάστασιν

κηπέσσα Μποναπάρτη, έπρεπε να παρουσιασθή κα-
κοντυμένη, και με κακοκοιμένο φόρεμα. Και τί κα-
λύτερο από ένα ρούχο απλό, κλοφορεμένο, που πέ-
φτει άπλά και μλακά, κοντυλοζουγραφίζει, και
κάνει επιθυμητό ένα όμορφο κορμί; Μόνο μια μα-
τιά άν ρίξη κανένας άπάνω στάθανάτα άγάλματά
μας θά τό μάθη και μου φαίνεται πικράξενο, πώς
μια Έλληνίδα άναστημένη στην όμορφή δέν τό ξέ-
ρει· κ' έχει και τόση κακή ιδέα για τόν Έλληνικό
λαό, που νομίζει πως μόνο με τά γυαλιστά και τά
χτυπητά ένθουσιάζεται, και πως την άληθινή όμορ-
φιά, που είναι: από άπλότη και από χάρη, δέν τή
νώθει.

Ναι βέβαια τήν κατηγορώ τή νύφη που ζόδεψε
πεντακόσιες χιλιάδες για τό φόρεμά της, ίσια ίσια
γιατί όντας νέα και χαριτωμένη, δέν είχε άνάγκη
από τόσο βαρύ λούσο για νάνάψη κ' ένθουσιάζη τό
λαό! Και τί τονέ μέλει τό λαό για τά διαμάντια
και τά κεντήματά της; Μήπως έβγαλε τίποτα στην
τζέπη του; Όλ' αυτά γίνανε κι άγοραστήκανε στην
Εύρώπη, όπως και ό,τι άλλο μεταχειρίζονται οι Βα-
σιλιάδες και τά Βασιλόπουλα.

Ό Έλληνικός λαός ζοδεύει μά σε σοδεύει.

Μούκανε μεγάλη έντύπωση ή άπάντηση που έ-
δωσε, όταν έδω και μερικά χρόνια, πήγε κ' επισκέ-
φτηκε στο Ζάπειο τά έργόχειρα, ένα Βασιλόπουλο
που είτανε για να παντρευτή με μια πλούσια πάλε
νύφη, και του προτείτανε να παρχγγείλη άσπρόρου-
χα. «Εγώ, είπε, τά δικά μου τέκνα όλκ στην Εύ-
ρώπη!» Κ' οι φημερίδες μας τό γράφανε για ζυ-
πνάδα!!!

Άλλά νομίζω πως φεύγω από τό ζήτημα·
παίρνω λοιπόν πάλι τή σειρά κι άπαντώ στην κυ-
ρία. Βέβαια κ' ή Σταχτοπούτα κάποτε άφισε τή γω-
νιά και φόρεσε τά χρυσά της πασουμάκια. Για μια
Σταχτοπούτα είναι φυσικό να ζυπαστή και να θέλη
να φανή καμιά φορά πως κάτι είναι· κι αυτή ή καη-
μένη! Μά μια Πριγκηπέσσα που τή μοιράνανε οι
μοίρες σε γεννήθηκε και της δώσανε όλα τά χα-
ρίσματα, μάλιστα φροντίσανε γι' αυτήν πολύ πρι
γεννηθεί, και της δώσαν'έναν πρόγονο που δούλεψε
να της κάνει μέγα όνομα, τό Ναπολέοντα! κ' ένκ
που δούλεψε για να της κάνει μέγα βίος, τό Φραγ-
κίσκο Μπλάν, που μεγάλωσε μες στα καλά κ' έλα-
βε φιλή άνατροφή, δέν ζυπαζέτ' έτσι εύκολα μ' ένα
πλούσιο φουστάνι! Και τά γυναικία νευράκια και
τή ματαιοδοξία τή νικάει με τά εύγενικά της αι-

στήματα. Κι αφού ήρθε νύφη όχι μόνο ένου γαμπρού
άλλά κ' ένου λαού! νομίζω πως έπρεπε του πρώτου
να δείξη τήν άγάπη κι άγνότη της με τό άσπρο
φόρεμα και τάπλά άσπρα λουλούδια στα μαύρα της
μαλλιά, και στο δεύτερο τήν πονεσιά και τήν κα-
λσύνη της με τά πλούσια της άγαθά.

Έτσι τό κρινω εγώ, κι άς μήν έχω και μου-
στάκι, και πιστεύω ότι κ' ή πριγκηπέσσα Μπονα-
πάρτη έτσι τό αιστάνεται, γιατί έχω άκουστά πως
είναι καλή κοπέλλα, μά πως θά της δώσανε κακή
συβουλή και τήν άδικήσανε, κείνοι που της είπανε
πως με τά πολλά καπέλλα και με τίς ρεκλάμες θά
κέρδιζε τή συμπάθεια του Έλληνικού λαού.

Παρίσι 14/27 του Γενάρη 1908.

Η ΣΤΑΧΤΟΠΟΥΤΑ

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ

[Στή στήλη τούτη ο «Νουμάς», από δω κι όμπρός, θ'
ανάφερνει σύντομα σύντομα κάθε τι που γράφεται ή που
γίνεται για τό γλωσσικό μας ζήτημα. Τώρα τελευταία ή
συζήτηση για τή γλώσσα πήρε όρμηό σε κάθε μέρος Έλ-
ληνικό, κι αυτό άποδείχνει πως ό άγώνας τω δημοτικι-
στών άρχίζει να ριζοβολά και κει ακόμα που ίσαμε προ-
γίες είτανε γνωστό πως ή Άλήθεια δύσκολο πολύ θά στε-
κότανε να βρεί φωτισμένα μυαλά που θάν τή δεχόντανε. Για
τούτο παρακαλούμε κάθε δημοτικιστή να μάς στέλνη ό,τι
του πέφτει στα μάτια για τό ζήτημα, κ' έτσι ελπίζουμε
ή στήλη τούτη να κλείσει, σά να πούμε, μια μέρα όλα τά
ιστορικά του έννοσητήριου άγώνα μας].

Στήν Πόλη. Ό «Έλληνικός Φιλολογικός
Σύλλογος» της Πόλης, βάλθηκε τόν τελευταίο αυτό
καιρό να ζετάση σε σειρά συνεδριάσεις: «Τίνες αι
παρ' ήμιν παρατηρούμενα: έλλείψεις έν τή διδασκα-
λία των άρχαίων Έλλήνων συγγραφέων έν τή μέση
έκπαίδευσιν». Τό θέμα έννοείται, ζαπλώθηκε στην συ-
ζήτηση κ' έλεισε μέσα όλο τό εκπαιδευτικό ζήτη-
μα. Οι διάφοροι δασκάλοι και κληταρίνοι της Πό-
λης, φλυκρήσανε άπάνου σ' αυτό κάμποσο, και στο
τέλος βγάλανε τό γενικό συμπέρασμα, πως σήμερα
δέ διδάσκεται όπως πρέπει στα σχολεία ή Άρχαία
γλώσσα, και πως οι άπόφοιτοι τω σχολείων βγαί-
νουν αήμιμαθείς, για να μήν πούνε άμαθείς». Σπολλάτη τους, που τό άνακαλύφανε ύστερα από
τόσον καιρό! Άς κοιμηθούνε τώρα κάμποσο, κι άμα
ζυπνήσουνε άς άνακαλύφουνε πάλι πως ή Άρχαία
δέν έχει κανένα πραχτικό σκοπό, και πως ή Νέα—

ή Ρωμική—είναι κείνη που θά φτερώσει τά μυα-
λά των παιδιών μας...Κ' έτσι σαν επίλογος σ' όλη
αυτή τή συζήτηση, ήρθε ένα άρθρο της «Κωσταντι-
νούπολης» που λέει πως για τήν ώρα άλλο ζήτημα
έπρεπε να κοιτάζουμε οι Πολίτες. Τό πως δηλα-
δή, εις τά αμεγαλώνυμα εκπαιδευτήρια, όσον τό έν
Πέραν Ζωγράφειον έχουνε «είσχωρήσει» όπαδοί της
αβεβηλώσεως της άθανάτου γλώσσας και «μολύνου-
σι τόν ιερόν περίβολον των ήμετέρων σχολών». Και
κράζει τους Θεούς και τους Δαίμονες, να τους αέκ-
διώξουν». Άς ήσυχάση ή «Κωσταντινούπολη» κι
ας μή χαλάει τήν καρδιά της. Έλπίζουμε γλήγορα
ν' αλλάξουν τά πράγματα και ν' άποδειχτή ποιό
αμολύνουν» τό Γένος, οι δημοτικιστάδες δασκάλοι,
για ή βλακεία κ' ή στενοκεφαλιά των τέτοιω δη-
μοσιογράφων;

Στή Σύρον. Η φημερίδα «Νέα Σύρον»
δέν έμεινε πίσω στις βρισιές από τήν άδερφή της
τήν «Άμάθεια» έναντίο τω δημοτικιστάδων. Αυ-
τό φαίνεται φούρκισε τό δικηγόρο κ. Ν. Έλευθεριά-
δη, και τόν έκαμε να δημοσιεύη μια δήλωση, πως
ό κ. Σηράκης, διευθυντής της «Ν. Σύρον», του
ζήτησε 50 λίρες για να ύποστηρίξη στην συζήτηση
που άνοιξε τώρα τώρα εκει πέρα για τή γλώσσα,
τους δημοτικιστάδες. Κ' έτσι ή «Ν. Σύρον» που
έβριζε αμίσθρανα όργανα τόν Ψυχάρη, τόν Παλλη
και τους άλλους τιμημένους εργάτες της Ίδίας, ά-
ποδείχτηκε θεοφάνερα πως ή Ίδια είναι αμίσθρον
όργανον» και λούφαξε...Μά ή «Άμάθεια» που να
σαπάση! Έβγαλε πάλι στα φόρα τίς γνωστές ψευ-
τιές της, που άνάγκασε τόν κ. Έμμανουήλδη να
της τρίψη τά μούτρα με γεγονότα και κείμενα ά-
ποδειχνόντάς την πρώτης γραμμής ψεύτρα και κα-
κόπιστη.

Στόν Πύργο. Από άφορμή του καινούριου
βιβλίου του κ. Βασιλέντη «Αι τοί και λελέκια» ή
φημερίδα του Πύργου του Μωριά «Πατρίς» συβου-
λεύει τους δημοτικιστάδες να «επανέλθωσιν εις τήν
εύθειαν όδόν άφ' ής εξετράπησαν». Ό αγαθός έθρω-
πος πο τ'έγραψε αυτά πιστεύει πως έλυσε τό ζήτη-
μα, με λογής λογής άνοησίες που μάς πικράταξε.
Λοιπόν, κ.κ. δημοτιστάδες, πάψτε ν' άκούτε τόν
Ψυχάρη, τόν Παλλη, τόν Κρουμπάχερ και τους άλ-
λους σοφούς, κι ακολουθήστε τίς γνώμες του κ. Βα-
ρουξή! του καημένου του διευθυντή της «Πατρίς».

στην Άλλη, ν' αλλάξουν από τό ένα στόλλο κτλ. Τό
έναντίον οι όπαδοί της διαλεκτικής μεθόδου (ύλισται
ή ιδεαλισται άδικόφορο) φαντάζονται τά πράγματα
σε άδιάκοπη κίνηση κ' εξέλιξη, μεταβαίνοντα άκα-
τάπαυτα άπ' τή μια κατάσταση στην άλλη, συν-
δεμένα με χίλιους δεσμούς άνυπατάξους κτλ.
Όστε ένω όσον άφορξ τή βάση, ύπόσταση και φύση
των πραγμάτων έχουμε τίς δύο ύποδιαίρεσεις του
μονισμού: ιδεαλισμό και υλισμό, έξάλλου όσον άφορξ
τήν κατάσταση και πορεία των φαινομένων έχουμε τίς
δύο μεθόδους του σκέπτεσθαι: τή μεταφυσική και
τή διαλεκτική. Στο σύνολο λοιπόν μπορούμε ν' έχουμε
τέσσερες φιλοσοφικές διευθύνσεις, τίς ήποιες έπίρασε
ως τά τώρα ή εξέλιξη της φιλοσοφικής ιδέας:

- 1) μεταφυσικός ιδεαλισμός
- 2) » υλισμός
- 3) διαλεκτικός ιδεαλισμός
- 4) » υλισμός

Άς εξετάσουμε σύντομα καθέναν άπ' αυτούς.

Μεταφυσικός ιδεαλισμός. Άν άφήσουμε τόν άρ-
χαίο κόσμο με τους υλιστάς πολλές φορές φιλοσό-
φους του, όλος ό μεσαιώνας κ' οι νεώτεροι χρόνοι
σχεδόν ως τόν 17ον αιώνα έπλεαν στο πέλαγος του

θηρηκευτικού δυαδισμού ή τό πολύ του μεταφυσικού
ιδεαλισμού. Άτελεύτητες συζητήσεις περι ψυχής,
θηρηκευτική εξιδανικευτή της φύσεως του άνθρώπου,
θεοκρατική εξήγηση των φαινομένων της ζωής κτλ.
Τό πολύ πολύ καμιά ιδεαλιστική μονιστική εξήγη-
ση του σύμπαντος. Ό Βέρκελεϋ λ. χ. άρνείται τή
δυϊστική ύπόσταση του άνθρώπου και όλα τά υλικά
φαινόμενα τά θεωρεί άπλές εκρήσεις του πνεύματος.
Ό Λάιβνιτς επίσης δημιουργεί ιδεαλιστικό μονιστι-
κό σύστημα, βάζοντας βάση του τήν άσύλληπτη, ί-
δεώδη μονάδα, άπ' τήν όποία άποτελείται τό πέν.
Όσον άφορξ τήν εξήγηση των κοινωνικών φαινομέ-
νων, έννοείται έδω καθαρός μεταφυσικός
τρόπος του σκέπτεσθαι. Η ιδέα της εξέλιξης ούτε
μπορούσε καν να περάση στο νοϋ της τότε εποχής.
Όλα τους φαίνονταν στάσιμα, μόνιμα με σταθερή
μορφή διατυπωμένη άρχικώς. Στην εξήγηση της
παγκόσμιας ιστορίας δίνονται συνήθως θρησκευτικές
εξηγήσεις. Αίγιες έκτακτες εξειρήσεις (Βαρον, Hob-
ber, Locke, Spinoza κλπ.) δέν μπόρεσαν βέβαια
να φέρουν άντιπερισσασμό στο δυϊστικό, σχολαστικό,
μεταφυσικό, έν γένει στάσιμο πνεύμα τής κατεζο-
χών στάσιμης εποχής, που είχε βάση τή στασιμό-
τητα των κοινωνικών, οικονομικών συνθηκών.

Μεταφυσικός υλισμός. Πρώτο ισχυρό ράπισμα στο
δυϊσμό και τό μεταφυσικό ιδεαλισμό έδωσαν οι γάλλοι
φιλόσοφοι του 18ου αιώνα Hobbach, Dela
Mettrie, Diderot, Helvetius κλπ. Αυτοί με
μεγάλη εύγλωττία και σαφήνεια χτύπησαν κατακέ-
φαλα τό δυϊσμό και ιδεαλισμό και άπόδειξαν καθα-
ρά τήν υλιστική ύπόσταση του άνθρώπου έν γένει.
Γι' αυτούς δέν ύπήρχε τίποτε τό υπερφυσικό, τίποτε
τό ιδεαλιστικό. Όλα υλικά εκδηλώσεις, φυσικοί και
χημικοί νόμοι! Οι ιδέες παράγονται από τόν εγκέ-
φαλο, όπως ή γολή άπ' τό σηκώτι. Οι ψυχικές εκ-
δηλώσεις δέν είναι άλλο τίποτε από «τροποποιημέ-
νες έντυπώσεις» του έξω κόσμου (sensations trans-
formées). Καθώς βλέπετε, άμειλικτος και συνε-
πής υλισμός, που χτύπησε κυρίως τό θρησκευτικό
δυϊσμό. Παράπερα όμως δέν προχώρησε και γι' αυτό
άκριβώς δε βάσταξε πολύ ή επίδρασή του. Για τήν
εξέλιξη της κοινωνίας, για τους νόμους της ζωής,
για τή βάση των κοινωνικών φαινομένων δε μάς εί-
παν σχεδόν τίποτε σοβαρό οι γάλλοι φιλόσοφοι του
18 αιώνα, κ' έδω άκριβώς είναι τό άδύνατο μέρος
τους κ' ή αίτία που λησμονήθηκαν τόσο γλήγορα.
Κι αυτοί όσον άφορξ τήν κοινωνική αντίληψη δέν
μπόρεσαν να βγούν έξω άπ' τίς μεταφυσικές πρα-

Στὴν Κέρκυρα. Ἡ φημερίδα «Μεταρρύθμιση» μ' ἕνα σύντομο, μὰ καλογραμμμένο «Φιλολογικὸ σημεῖωμα» κρίνει τὸ καινούριον βιβλίον τοῦ Πάλλη «Ταμπουρας καὶ κόπανος». Τὰ ἔργα τοῦ κ. Πάλλη λείπει ἀτιμῶν τὰ Ἑλλ. Γράμματα καὶ μὰς φέρουν στὴ μελλάμενη ἔθνοσώστρα γλωσσικὴ ἀναγέννηση, καὶ πάντα ὀμπρὸς στὸ φωτεινὸ σημεῖον, ποὺ κοιτάζουσι μονάχα οἱ Ἐκκληστοὶ τοῦ ἔθνους. Στὸ τέλος δημοσιεύει κ' ἕνα τραγῶδιον, τὴν «Κορφιάτισσα» ἀπὸ τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ Πάλλη.

Στὸ Βόλο. Ἡ φημερίδα τοῦ Βόλου «Ἐργατης» ποὺ βγαίνει πέρα πέρα στὴ δημοτικὴ, μιλάει στὸ τελευταῖον φύλλον τῆς μὲ τιμητικώτατα λόγια γιὰ τὸ «Νουμά». Ὁ «Νουμάς» λέει «δὲν εἶναι ἀπὸ τὶς φημερίδες ἐκεῖνες ποὺ προσκολλιώνται πίσω ἀπὸ τὸ ἄρμα τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἄλλου πολιτικοῦ ποὺ ἤθελε τοὺς ρίξει μερικὰ ψίχαλα, μὰ μὲ θάρρος καὶ δύναμη πολεμᾷ γιὰ τὴν Ἀλήθειαν, χτυπώντας ἀλύπητα κάθε πρόληψη, κάθε σαπίλα, κάθε ψευτιά».

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

(Ἀπὸ τὶς «Θρησκευτικὰς ἐντύψεις»)
Ἐκκλησία!

Τί ἐντύψεις καὶ τί ἀνάμνησες ἀπὸ τὸν ἱερό ἀφτόνε τόπον!

Ὁ παππᾶς, μὲς στὸ ἱερό, ντυμένος τὰ χροῦσά του ἄμφια, διαβάσει σιγὰ σιγὰ, καὶ μεῖς, οἱ μικροί, οἱ ὑπηρέτες του, ζεσταίνουμε τὸ ζέον καὶ φυσοῦμε τὰ κάρβουνα τοῦ θυμιατοῦ.

Οἱ ψάλτες, ὄζω, ψάλλουσι, μελωδικὰ μελωδικὰ, μὲ τὴν κατανυκτικὴν, μὲ τὴν λιγνὴ φωνή, τὴν παιδιακίαν.

Οἱ καντυλκνάφτες ἀνάβουσι καὶ σβύνουσι τοὺς πολυέλαιους, ποὺ ὁ πηγαίνοντος τους μὰς ἐπαίρει τὸ νοῦ καὶ τὴν ψυχὴν.

Οἱ κωβγάδες, ἀναμεταξὺ μας, κ' οἱ λογομαχίες, ποῖς θὰ πῆ τὸ πιστεύω ἢ τὸ πάτερ ἡμῶν, ποῦ, βέβαια, τί θὰ ποῦνε δὲν τὰ νοιώθαμε.

Τὰ κλωτσοφορτώματα, κάποτε, μὲς τὸ ἱερό, πίσω ἀπὸ τὴν ἑσθία Ἰήλη, ποῖς θὰ θυμιάσει μπροστὰ στὸν παππᾶ, ποῦ θὰ σηκώση τᾶγια!

Μὰ ἀπ' ὅλα ἀφτὰ βλέπετε καμιά διδασκαλία γιὰ τὸ Θεόν, ἂν κ' ὅλα ἀφτὰ γιὰ Κεῖνον μονάχα!

Ἀπ' ὅλα, λέω, ἀφτὰ, ἕνα μάθημα γιὰ τὸ Θεόν:

πὺς στὴν Ἐκκλησίαν μας κανένα μάθημα γιὰ τὸ Θεόν!

Μὰ, ὄχι! Ξέχασα τὸ μόνον σωστὸ μάθημα. Ἀπάνω, ἀψηλά, μέσα στὸ θόλον τοῦ κουπέ, εἴτανε ζωγραφισμένη μιὰ καλλιτεχνικὴ εἰκόνα, παριστάνοντας τὸν Ἰησοῦ Χριστὸν κατὰ τὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου — τὸν Παντοκράτορα — ποὺ ἀριστερὰ του καὶ δεξιὰ του φαινότανε δύο μεγάλα γράμματα: Α καὶ Ω.

Ἡ εἰκόνα ἀφτὴ, κατὰ τὸν ἑσπερινόν, δὲ φαινότανε καλὰ ἀπὸ τὸ σκότος, ἀπὸ τὴ σκιά· μὰ τὸ πρῶτ', κατὰ τὴ λειτουργίαν, ὅταν τοῦ ἡλίου οἱ ἀχτίδες, λαμπερὲς καὶ ποικιλόχρωμες, μπαίνανε, ἀπὸ τὰ γυαλιὰ τοῦ θόλου, μέσα στὸ ναὸ, Θεὸ! τί ἐντύπωση, τί μάθημα, τί διδασκαλία!

Τὸ κεφάλι, τότε, τοῦ Παντοκράτορα κ' οἱ τρίχες του εἴτανε λευκῆς, σὰ χιόνι, σὰ μαλλί λευκό. τὰ μάτια του κόκκινα, σὰ φλόγα φωτιᾶς, στὸ δεξιὸν τοῦ χέρι κρατοῦσε ἀστέρια ἑπτὰ, κ' ἀπὸ τὸ στόμα του ἔβγαίνει δίκωπη μαχαίρα.

Καὶ τότες ἐγὼ, χλωμὸς σὰν τὸ θιάφι, ἔτρεχα πρὸς τὴν θεῖαν μου, πὰ στὸ γυναικωνίτη.

- Θεῖα, ποῖς εἶναι κείνος στὸν κουπέ;
- Εἶν' ὁ Θεός, εἶν' ὁ Χριστός, παιδί μου.
- Γιατί ἔχει μάτια κόκκινα, στὸ στόμα του μαχαίρα;
- Γιατί, παιδί μου Βάσσο μου, εἶναι θυμὸ γεμάτος· θυμῶναι μὲ...
- Μὲ ποῖον, θεῖα μου, μὲ ποῖον;
- Μὲ ὅποιον κάνει τὸ κακόν. Πρόσεχε καὶ σὺ, Βάσσο μου, νὰ κούεις ὅ,τι σοῦ λέω· εἰδὲ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ποὺ ἀγαπᾷ ὡς τώρα θὰ σὲ μισήσῃ ὕστερα, κ' ἀλλοίμονο σὲ σέξν.
- Ἐγὼ δὲν κάνω τίποτα· δὲν κάνω τὸ κακόν.
- Αἶ! μὴ φοβᾶσαι τὸ λοιπόν· ἐκεῖνος ἀγαπᾷ.

Καὶ μὲ τὴν τέτοια βεβαίωση τῆς θεῖας μου πῶς ὁ Χριστός, ὁ φοβερός ἐκεῖνος Κριτής, μὲ ἀγαπᾷ, ἄφωνα πάλαι τὴν θεῖαν μου, κτεβαίνα κάτω στὸ ναὸ, κοντὰ στοὺς ψάλτες.

Καὶ ἰσοκρατοῦσα...

Τὸ θάρρος, λίγο λίγο, μεγάλωνε πάλαι στὴ φοβισμένη καρδίαν μου, καὶ, σιγὰ σιγὰ, σήκωνα καὶ πάλαι τὰ μάτια μου ἀψηλά, ἀπάνω κεῖ στὸ θόλον...

Κοίταξα, κοίταξα τὴν εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορα, καὶ ἡ μικρὴ μου ψυχὴ, λίγο λίγο, ἀλάφρυνε· ἤθελα νὰ ἀσπαστῶ ἀφτόνε τὸ Θεόν ποὺ μάγαποῦσε, ὅπως ἔκαναν καὶ στίς ἄλλες εἰκόνας, γιὰ νὰ μάγαπήσῃ πῶς πολὺ, μὰ τίποτα! Ἐκεῖνος βρισκότανε ἀψηλά, ἀψηλά, ἀπάνω κεῖ στὸ θόλον, σὰ νὰ ἤθελε νὰ μὲ διδάξῃ πὺς «Πνεῦμα ὁ Θεός» κ' ὅποιοι θέλουσι νὰ τόνε λατρεύουσι, ἀνὲν πνεύματι καὶ ἀληθείαν δεῖ προσκυνεῖν — καὶ ἀσπάζεσθαι.

Σάμο. Βασ. Α. Θεοφάνιδης

“Ο ΝΟΥΜΑΣ”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ
ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήναν δρ. 3. — Γιὰ τὶς Ἐπαρχίας δρ. 7.
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικόν δρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς Ἐπαρχίας δεχόμεστε καὶ τρίμηνας (2 δρ. τὴν τρίμηνα) συνδρομῆς.
Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ἂν δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συνδρομὴν του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλον 10 λεπτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κισδία (Σύνταγμα, Ὁμόνοια, Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιδρομίου (Ἀκαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντικρὺν στὴ Βουλὴ).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Τὰ Πορτογαλλικά — Ὑποδοχὴ τοῦ Πάλλη —
Ἡ «Λαϊκὴ» — Σκουζοῦν οἱ δασκάλοι —
Ἀλογαθροῦλοι.

«**ΕΣΤΕΜΜΕΝΟΣ** ἡμῶν» ὁ Βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας. Ἐτοὶ τὸν θέλει ἢ «Ἀκρόπολι». Κι ὅσο βαρὺς κ' ἂν εἶναι ὁ τίτλος αὐτός, πάντα ταιριάζει ὁ ἕνα Βασιλεὺς ποὺ ἀντὶ νὰ κοροσकुλάει πᾶνον στὸ θρόνον του, νὰ γεννοβολᾷ καὶ νὰ παραδολογάει, ἀταρνῆται ὅλα τὰ βασιλικά χουζούρια του ἀφίνει καταμέρος ὅλα τὰ προσωπικά του συμφέροντα (ποῦ συνειδήσαμε νῦν τὰ ἴμεσι καὶ διφύδροντα τοῦ θρόνου) καὶ ῥήγγεται στὸν ἀγῶνα τὸν πολιτικόν, μὲ τὸν καλὸν καὶ τίμιον σκοπὸν νὰ σώσει τὸ λαόν του.

Αὐτὸ, λένε, πὺς ἔκαμε ὁ Βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας καὶ γι' αὐτὸ δολοφονήθηκε. Εἶναι ἀγνώμονες λοιπὸν οἱ Πορτογάλλοι ποὺ σκοτώσανε ἕναν τέτοιο Βασιλεὺς, μόνον καὶ μόνον γιὰ τὴν θέλησιν νᾶν τοῖς σώσει;

Ὁχι. Ἀγνώμονες δὲν εἶναι. Εἶναι φιλελεύθεροι πολῖτες, εἶναι ἀθροῦποι σημερῶν. Καὶ σήμερον, στὸν εἰκοστὸ αἰῶνα, ἀρχινοῦμε, φαίνεται, νὰ μὴ τὴν πολυνοῦθουμε, νὰ μὴ τὴν πολυνοῦθουμε τὴ σωτηρίαν μας, ὅτι μὰς σεβρίζεται μὲ τὴν μοναρχικὴν μέθοδον. Θέλουσι κάποιον ἄλλο εἶδος σωτηρίας, πῶς φιλελεύθερον καὶ πῶς ἀθροῦπον, καὶ θέλουσι ἀκόμα ὁ σωτήρας μας νὰ μὰς παρουσιάζεται, ὄχι σὺν ἀγῶνι, μὲ σὺν ἀδερφότητι. Ἄν ἡμεῖς φτιάξουμε τέτοιον αἰῶνα μας, ἢ ἂν ὁ αἰῶνας ποὺ ζοῦμε μὰς ἔφτιαξε τέτοιον, τὸ ἴδιον κάνει. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὺς τέτοιον ἀθροῦπον σήμερον κατοικοῦν τὴ γῆ καὶ γιὰ τέτοιον πρέπει νᾶν τοὺς λογαριάζουσι ὅσοι βαλθῆκαν ἀπὸ τὴν τύχη ἢ ἀπὸ τὴν περιστάσιν νᾶν τοὺς διοικῶσι.
Ἄν ὁ Κάρολος τῆς Πορτογαλίας διάλεγε ἄλλο τρεῖτον,

στάσεις τῆς ἐποχῆς τους. Κι αὐτῶν τὸ μυαλὸ δὲν μπορούσε νὰ χωρέσῃ τὴν ἰδέαν τῆς ἐξελίξεως. Κι αὐτοὶ ὅλα τᾶβλεπαν μόνιμα, πηγάζοντα ἀπ' τὴ θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν αἰτία τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου τὴ γύρευαν ἐν μέρει μέσα στὸν ἀνθρωπο. Συμφωνώντας μὲ τὸν ἄγγλον φιλόσοφον Λόκ ὅτι δὲν ὑπάρχουν «ἐκ γενετῆς ἰδέες» (no innate principles), ὅλες τὶς ἰδέες τῶν ἀνθρώπων τὶς θεωροῦσαν ἀποτέλεσμα τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος. Ὡς εἶδῶ καλὰ. Ἄν τοὺς ρωτοῦσες ὁμοῦ: «Μὰ τὸ περιβάλλον ποῖς τὸ γεννᾷ;» θὰ ἀπαντοῦσαν: «οἱ ἰδέες τοῦ ἀνθρώπου!» (C'est l'opinion qui gouverne le monde). Ὡστε: «οἱ ἰδέες κάνουν τὸ περιβάλλον, τὸ περιβάλλον τὶς ἰδέες». Φαῦλος κύκλος, ποὺ δὲν ἐξηγεῖ τίποτε. Ἡ αἰῶνα αὐτὴ πανάκεια τῆς ἀλληλεπιδράσεως, ποὺ καταφεύγουσι ὅλοι ὅσοι θέλουσι νὰ ποφύγουν βαθύτερη ἐξήγησιν. Κεθὼς βλέπετε, ἔπρεπε νὰ βρεθῆ καὶ τρίτος παράγοντας γιὰ νὰ μὰς ἐξηγήσῃ τὸ πὺς γεννήθησαν οἱ πρῶτες ἰδέες, ἢ τὸ πρῶτον περιβάλλον καὶ ἀκόμη τὸ πὺς ἀλλάζουν ὁλοῖνα οἱ ἰδέες καὶ τὸ περιβάλλον. Τὸν τρίτον αὐτὸν παράγοντα δὲ μὰς τὸν εἶπαν οἱ γάλλοι φιλόσοφοι τοῦ 18ου αἰῶνα. Ἡ μεγάλη γαλλικὴ ἐπανάστασις ἀπόδειξε τὸ μονομερὲς τῶν βλέψεων κ' ἐκλόνησε ἐντε-

λῶς τὴν ἀπόλυτην πίστην τους στὴν παντοδυναμίαν τοῦ «λογικοῦ» καὶ τῶν αἰδεῶν. Οἱ γάλλοι ἱστορικοὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνα (Γκιζῶ, Τιερρύ, Μινιέ κλπ.) σοβαρώτερα πλέον ἔβλεπαν κ' ἔκριναν τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα. Χωρὶς νὰ κρηνοῦν τὴν ἀλληλεπιδράσιν τῶν ἰδεῶν στὸ καθεστὸς καὶ τὰνάπκλιν, ὑπόδειξαν ταυτόχρονα ἕνα βαθύτερον παράγοντα ποὺ τὰ γεννᾷ καὶ τὰ δύνει. Αὐτός, κατ' αὐτοὺς, εἶναι: οἱ οἰκονομικὲς σχέσεις τῶν κοινωνικῶν τάξεων.
Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψὴ ἔκριναν τὴ γαλλικὴ ἐπανάστασις κ' ἐν γένει τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, δίνοντας μεγάλην ὄψιν στὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμην. Ἀλλὰ κ' αὐτοί, ἐνῶ ὑπόδειξαν τὶς οἰκονομικὲς συνθήκας ὡς βαθύτερον παράγοντα τῆς κοινωνίας, δὲ μὰς ἐξήγησαν ἰκανοποιητικὰ πὺς γεννοῦνται αὐτὲς καὶ ἀπὸ ποῦ πηγάζουσι. Ἐπιχειρώντας νὰ ἐξηγήσῃ τὴ γέννησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἰδιοκτησίας, ἔπεσαν σὲ ἀόριστες συγκεχυμένους φράσεις «περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου», τοῦ αἰώνιου αὐτοῦ καταφύγιου γιὰ τὴ λύσιν ὅλων τῶν ζητημάτων.
Στὴ φύσιν αὐτὴν τοῦ ἀνθρώπου στήριζαν κατόπιν ὅλα τους τὰ σχέδια οἱ περιώνυμοι οὐτοπισταὶ σοσιαλισταὶ (Saint-Simon, Fourier, Enfantin

Cabet, Owen, Μπαζάρ κλπ.). Πιζίνοντας τὴ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου σὺν κατὰτὶ ἀμετάβλητον καὶ μόνιμον, προσπάθησαν νὰ φανταστοῦν ἰδεώδες καθεστὸς, τὸ ὁποῖον νᾶντιστοίγη καθόλα μὲ τὶς ἰδιότητες αἰότητος τῆς φύσεως, ἢ χ. ἰδεώδη νομοθεσία (legislation parfaite). Ἐννοεῖται πὺς καθένας ἀπ' αὐτοὺς φανταζόνταν διαφορετικὰ τὶς ἰδιότητες τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου κ' ἐπομένως δημιουργοῦσε διαφορετικὸν ἀπ' τὸν ἄλλο σύστημα πρὸς μεταρρύθμισιν τῆς κοινωνίας. Τὸ πὺς ἡ κοινωνία ἔχει δικούς της νόμους, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους ἀναπτύσσεται, καὶ πὺς δὲν ἀκούει τὶς ὑποκειμενικὲς ἐπιθυμίας τοῦ Α καὶ τοῦ Β, — τὸ γεγονός αὐτὸ εἴτε μπορούσαν νὰ τὸ ὑποψιαστοῦν οἱ οὐτοπισταὶ σοσιαλισταὶ καὶ γι' αὐτὸ πολὺ γλήγορα ἢ πραγματικὴν οὐτοπιστικὴν πᾶντρῆσιν τὰ παιδαριώδη τους ὑποκειμενικὰ σχέδια».
Παρόμοια ὑποκειμενικὴ βάση στήριζόμενη στὴ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἔχουν κ' οἱ ἀναρχικοὶ (Proudhon, Godwin, Stirner, Tucker, Bakunin, Krapotkin κλπ.) καθὼς κ' οἱ διάφοροι ὑποκειμενικοὶ ἠθικο-κοινωνιολόγοι (Τολστόη, Νίτσε κλπ.)
Διαλεκτικὸς Ἰδεολογισμός. Κ' εἴτι τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα δὲν μπορούσαν νὰ ἐξηγηθοῦν καλὰ, γιὰτὶ

πιο συγκρατημένο κι όχι το μεσαιωνικό μοναρχικό, να σώσει το λαό του από τη φαύλη βουλευτοκρατία, μπορούσε και τότε να σκοτωθεί από τους φανλοκράτες, μὴ θὰ κέρδιζε τὴν ἱστορία, πού θὰν τον μνημόνευε γιὰ «Ἐοικεμένον ἥμωα», ἄφου κατέβηκε ἀπὸ τὸ θρόνο του καὶ πολέμησε πλάι μὲ τὸ λαό του, ἕνας διαλεκτὸς ἀδερφός κι αὐτός, τὸ πολυκέφαλο κι ἀχόρταγο τέρας τῆς πολιτικῆς.

ΤΙ ΕΚΑΜΕ αὐτὸς ὁ κύριος Ράλλης ἐπιτέλους, τί μεγάλο πρᾶμα κατάρσεν, τί καινούρια πολιτικὴ μᾶς ἔταξε, καὶ μᾶς ἔρθε μὲ τὴν ἄδελφωτική ἀδαντροπία καὶ μὲ τὸ σαλτανατά καὶ μὲ τὴν ρουκίετη τὴν περασμένη Κερικαὶ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο;

Ἐνα ταξιδάκι ἴσαμε τὸ Μωριά ἔκμας ὁ ἀθεόφοβος, λόγια παρὰ σκόρπισε τριγύρω του, βρισίεις καὶ ταξίματα μοίρασε δεξιά ζερβά—νά, ὅλο του τὸ μεγάλο κατόρθωμα!

Κατηγήρησε στοὺς λόγους του φαύλη τὴν πολιτικὴ τοῦ Θεοτόκη. Παραδεχόμεσθε γιὰ σωστὴ καὶ εἰλικρινὴ τὸ ἐπίθετο. Μὰ καὶ τοὺς ρωτᾶμε: Ἡ δική του ἢ πολιτικὴ, ἢ τέτις, ὅπως τὴ μεταχειρίζεται τώρα πού βρίσκεται στὴν ἀντιπολίτευση, τί λογγῆς εἶναι; Μήπως εἶναι φαύλη κι αὐτὴ;

Ἄν ἔλεγε ὁ κ. Ράλλης πὼς «δὲν εἶναι πολιτικοὶ κουλτούμαστε σ' ἕνα φυτό κύνλο», ἦταν ὁ πῶς εἰλικρινῆς ἀδερφός τοῦ κόμμου.

ΑΠΟ ΤΟΝ Ἰσολογομὸ τῆς Β' ἔξμ. τοῦ 1907» πού δημοσίεψε ἡ Λαϊκὴ Τράπεζα, εἶδαμε τὰ κέρδη τῆς, καὶ τὴ σημαντικὴ καὶ ζηλευτὴ θέση πού πήρε σὲ τόσο λίγο καιρὸ ἀνάμεσα στις ἄλλες Τράπεζες. Φυσικά, ὁ διευθυντὴς τῆς, ὁ κ. Ασβέρδος, δουλεύοντας ἀκούραστα καὶ μυζλωμένα, τὸ κατάρσεν αὐτὸ τὸ θάμα τὸ μεγάλο. Μὰ δὲν εἶναι αὐτὸ καὶ τὸ μόνο πού τιμᾶει τὴ Λαϊκὴ Τράπεζα. Ἡ μεγαλύτερη, τιμὴ καὶ ἡ σπουδαιότερη, εὐεργεσία τῆς εἶναι πού μὲ τὸ μικρὸ τῆς, τὸν τιποτένιο τόκο, καὶ μὲ τὴν εὐκολίαν πού κάνει, ἔσωσε τὸ λαὸ ἀπὸ τὰ νόγια τοῦ τοκογλύφου καὶ τοῦ ἐνεχυροδανειστή. Κ' ἔτσι ἔγινε ἀληθινὰ Λαϊκὴ Τράπεζα. Μπράβο τῆς!

ΣΤΟΥΣ «ΚΑΙΡΟΥΣ» τῆς Δευτέρας δημοσιεύτηκε τὸ «ὑπόμνημα» πούκανε ὁ ἐκπαιδευτικὸς (ἢ;) σύλλογος στὴ Βουλὴ γιὰ τὰ διδαχτικὰ βιβλία. Τὸ «ὑπόμνημα» τὸ ὑπογράφει ὁ Μιστριώτης (φυσικώτατο αὐτό!), ὁ Κατζίδακτῆς (μπράβο του! μπράβο του!) καὶ τρεῖς τέσσαρες ἄλλοι δασκάλοι ἀκόμα, κι ἀνάμεσα στις ἄλλες ἀνοησίες λέει καὶ τῶτα, τὰ αἰώνια καὶ τὰ σαπισμένα πιά, πού σὲς τὰ σερβίρουμε δίγως κανένα σκόλιο.

«Οὐδεμία ἄρα ὑπολείπεται ἀμφιβολία, ὅτι ἐν διὰ τῆς κολλεώσεως τῆς Ἑλλῆν. γραμματικῆς τῆς ἐν τοῖς Ἑλλῆν. σχολείοις διδασκόμενης, ἡ διδασκαλία καὶ ἡ γνώσις αὐτῆς θὰ εἶνε τοῦ λοιποῦ σφόδρα ἐλαττωματικὴ, διὰ τῆς παντελοῦς ἄμεσας ἀποβολῆς αὐτῆς ἀπὸ τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ ἀπὸ τῶν τῶν ἐξαταξίων καταφέρεται θανάσιμον τραῦμα κατὰ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἑλλῆν. γλώσσας καθόλου. Ὡς

φίνεται ἢ κατὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσας παρατηρούμενη παρ' ἄλλογλώσσους τισὶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ τάσις (Ἔνος δάχτυλος!) ὑπειστήθη λεληθώς καὶ παρ' ἡμῖν καὶ κατακρατήσασα ἀμαχητὶ ἔκοψε τὸν Γόρδιον δεσμόν καὶ κατήγγησε σχεδὸν εἰπεῖν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς.

Ἄτις δ' ἀγνοεῖ, ὅτι τοῦτου γενομένου, ταχέως θέλει καταργηθῆ καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν γλώσσα (Ἑθνηκή!), μετ' αὐτῆς δ' ἅμα καὶ ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν ἐνότης, καθὼς καὶ ἡ συνάφεια ἡμῶν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὸ παρελθὸν ἡμῶν καὶ ὅτι κινδυνεύει νὰ ἐπιτευχθῆ οὕτως ὁ ἀνόσιος πόθος τῶν μετωνομαζόντων ἡμᾶς ἀπὸ Ἑλλήνων Ρωμησὺς καὶ γραφόντων τὴν ἱστορίαν εἰς Ρωμησοῦνης;

ΠΡΟΧΤΕΣ στὴν ὑπόδοχὴ τοῦ Ράλλη, τέσσαρες Κερφιάτες ξεψέψανε τῶλογο τῆς καρότσας του καὶ ζευχτήσανε αὐτοὶ. Τοὺς τέσσαρες αὐτοὺς ἀλογαθρώπους θὰν τοὺς στείλει μεθύριο ὁ Ράλλης, ὅταν ἔρθει στὰ πρᾶματα, στὸ ἀχοῦρι τοῦ Κεντρικοῦ ταμείου.

Κάτι παρόμοιο εἶχε γίνῃ καὶ μὲ τὸ Ντεληγιάννη μιά φορά. Νά λοιπὸν πού ὁ Ράλλης σ' ἔλα δεῖχναί αἴτιος διὰ τὸς τοῦ καὶ κληρονομος του.

Καὶ ὕστερα βρίσκονται Ρωμηοὶ νὰ φωνάζουν «Κάτω οἱ φατρίες!» (ὅπως τὸ φωνάζανε δὲ καὶ στὴν ὑπόδοχὴ τοῦ Ράλλη, ὅτι βλέπουν τέτια γηρωδίκια ζεψίματα!

ΟΙ «ΑΛΥΣΙΔΕΣ», ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Οἱ «Ἀλυσίδες» πρωτοπαραιοτήσανε στὸ Δημοτικὸ θέατρο τῆς Ἀθῆνας ἀπὸ τὸ θέατρο τοῦ Θωμά Οἰκονόμου, Τρίτῃ 27 τοῦ Νοέμβριου, 1907 (1). Ἀξίζει νὰν τὰ δηγηθῶ τὰ ἱστορικὰ τῆς πρώτης παράστασης, γιὰ τὴν δειγνύουσα ἐπὶ τῇ Ρωμαϊκῇ κουλτοπονηρίᾳ καὶ μικροφυσίᾳ. Ἐπειτα καὶ γιὰ τὸ θέατρο τοῦ Οἰκονόμου, πού εἶταν νὰρχινῆσαι τὸν περασμένον Ὀκτώβριον καὶ πού σήμερα, 17 τοῦ Γεννάριου 1908, ἀκόμα δὲν ἀρχινῆσε κι ὁλοένα χιζέται, ἀξίζει νὰ εἰπωθοῦνε δυὸ λόγια, ἀφὸ ποτὲ ὡς τὰ σήμερα δὲν πολεμήθηκε τίποτις μὲ τὴν ἄλυσαν στὸ Ρωμαϊκόν, ὅσο πολεμήθηκε τὸ συρροισμένον αὐτὸ θέατρο.

Τὴς «Ἀλυσίδες» τίς πῆγα στὸν Οἰκονόμου, ἔτσι

1) Νά καὶ ποιοὶ τίς πρωτοπαραιοτήσανε. Ν. ΕΠΙΤΡΟΠΑΚΗΣ (Στρατιώτης), Σ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ (Στρατιώτης), Π. ΔΕΛΑΓΙΑΝΝΗΣ (Ἀγλύκωνος), Μ. ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ (Γυαλιωτὸς), Ι. ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ (Καλόκαρδος), ΚΑΙΤΗ ΒΑΡΒΑ (Ἀστρούλα), ΠΑΥΛΑΙΝΑ ΠΙΝΑΛΛΗ (Ρωζάνα), Ε. ΠΑΝΤΑΖΗ (Στρατιώτανα). Δεύτερη φορὰ παραιοτήσανε στὸ ἴδιον θέατρο οἱ 5 τοῦ Δεκεμβρίου 1907. Ἀπὸ φορῆς παραιοτήσανε καὶ στὸ Βαθὺ τῆς Σάμου (2 καὶ 4 τοῦ Γεννάριου 1908) ἀπὸ τὸν ἴδιον θίασο.

ἀδιόρθωτες, μέλις εἶχα βάλει τὴν τελευταία πεννιὰ στὸ πρωτόγραφο, ἕνα πρῶτον τοῦ περασμένου Σεπτεμβρίου. Εἴξερα τὴν ἀξία του, εἴξερα τὴν καλοσυνοειδητὴ δουλιὰ του στὸ Βασιλικὸ θέατρο, εἴξερα πὼς μὲ τὸ θέατρο τοῦ τοῦ καινούριου, καινούριου δρόμο ἔβανιγε στὸ Ρωμαϊκόν θέατρο καὶ καινούρια ζωὴ θὰν τοῦ φουσοῦσε, καὶ δὲ δίσταξα νὰν τοῦ τίς πᾶω. Τοῦ τίς δίδασσα καὶ τοῦ ἀρέσανε. Τὸ θέατρο του, στὸ δρόμο τοῦ Πανεπιστημίου, χιζέτανε κι ὁλοένα τέλιωνε— ὅσο τέλιωνε καὶ τὸ μαγεμένο «Γιοῦρι τῆς Ἄρτας» τοῦ τραγουδιοῦ.

— Ἐχεῖς τὸ κουράγιο, μὲ εἶπε, νὰν οἰζῶ τὸ θέατρο μὲ τίς «Ἀλυσίδες»;

— Ἐγὼ τῶχο. Μήπως σὲ βλάψει ἄμωρ... ὅτ' ἐπὶ πούνε μαλλιαρό...

— Ἄς μὲ πούνε.

— Καὶ θὰ σοῦ ρηχτοῦνε στὰ γιομάτα.

— Ἄς μὲ ρηχτοῦνε.

Ἡ παληκαριὰ του μὲ ξάφνιασε. Εἶταν ἡ πρώτη φορὰ πού μιλοῦσα μαζί του κάπως ἀνοιχτότερα. Ἐξῶ ἀπὸ τίς τυπικὰς κουβέντες, τίς ἄτονες καὶ χλωμῆς. Κατόπι πού τότε γνώρισα καλύτερα, πού τὸν εἶδα νὰντικρούξει σὰ βράχος ἐπὶ τὴν ἀφρισμένη ἄλυσαν τῆς ἀντίδρασης, πού ξαμολοῦτανε πᾶνου του ἀπὸ χίλιες μεριές, ἡ παληκαριὰ του δὲ μὲ ξάφνιαζε πιά, τὴν ἐσυνέβησε. Εἶταν ἡ φυσικὴ παληκαριὰ πού δειχνεὶ κάθε ξεχωριστὸς ἄνθρωπος, ὅταν ἔχει πίστι, στὸν ἑαυτὸ του καὶ πεποίθησιν στὸ ἔργο του.

Τὸ δράμα τὸ καθαρόγραφο βιαστικὰ καὶ τοῦ τὸ πῆγα ἀρχῆς τοῦ περασμένου Ὀκτωβρίου. Σύμφωνα σὲ δὲν θὰ παραιοταινότανε πρῶτα, μὲ τὸ ψευτόνομα τοῦ Στάθη Λογγάρη, ἔχι γιὰ τὸ φόβουσα μὴ μαθευτεῖ πὼς τὸ ἔργο εἶναι δικό μου, ἀλλὰ γιὰ τὸν ἦθελα νὰρχινῆσαι (καὶ τῶξερα πολυκαλὰ πὼς νὰρχινῆσαι, ὅπως δὲ κι ἀρχινῆσε) ἡ ἀντίδραση κατὰ τοῦ καινούριου θεάτρο πρὶν ἀκόμα ἀνοίξει τίς πόρτες του.

Καὶ ἡ ἀντίδραση ἀρχινῆσε. Ὅταν κοντοῦθῶνε ἡ μέρα τῆς παράστασης συμφωνήσαμε μὲ τὸν Οἰκονόμου πὼς ἀνάγκη νὰ γίνῃ κάποις κουβέντες στὴς γημερίδες γιὰ τὸ ἔργο καὶ τὸ πῆγα στὸ Σταθόπουλο, πού τὸν ἦξερα γι' ἄντρα τίμο καὶ ἱκανὸ νὰ κρατήσῃ μουσικῶς. Ὁ Σταθόπουλος τὸ δικάσεν τὸ δράμα, κ' ἔγραψε ἀρκετὰ στὴν «Ἀκρόπολη» (2), ἔξιστορῶν—

2) Κοίταξε: «Ἀκρόπολη», 5 τοῦ Νοέμβριου 1907, σελ. 1 σελ. 1 καὶ 2.

τὴν αἰτία τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου τὴ γύρευαν μέσα στὸν ἀνθρώπο. Νέο γενναῖο βήμα πρὸς τὰ ἔμπροσ ἐκάμε ὁ Ἐγελ, ὁ μεγάλος γερμανὸς φιλόσοφος. Ὁ Ἐγελ ἐγέννησε δλόκληρη ἐπανάσταση στὸν τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι, ἐδημιούργησε δλόκληρη σχολὴ καὶ μὲ τὸ Δάρβιν καὶ Μάρξ ἐκάμε τὴ μεγαλύτερη ἐπίδραση στὰ πνεύματα τοῦ 19ου αἰῶνα. Ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ Ἐγελ ὀφείλεται στὴν ἰδέα τῆς ἐξελίξεως, πού πρῶτος αὐτὸς τὸν ἔριξε στὴ μέση μὲ τὴν «διαλεκτικὴν» του μέθοδο τὸν σκέπτεσθαι». Γιὰ τὸν Ἐγελ τίποτις δὲν εἶναι στάσιμον, πάντα. Ὅλα ἀναπτύσσονται, ἐξελίσσονται ὁλοένα. Γενιοῦνται (θέσις) καταστρέφονται (ἀντίθεσις) καὶ πάλιν ἀναζοῦν σὲ τελειότερη μορφή (σύνθεσις). «Αἰώνια ἀλλαγὴ μορφῆς, προερχόμενη ἀπ' τὴν ἀνάπτυξιν τῶν στοιχείων τοῦ ἐμπεριεχομένου». Νά μὲ δυὸ λέξεις ἢ οὐσία τῆς «διαλεκτικῆς» τοῦ Ἐγελ. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ φαινόμενα πρέπει νὰ κρίνωται πάντα ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς γεννήσεως καὶ ἀναπτύξεως τους: «στὴν πορεία τῆς ἐξελίξεως τους» καὶ πάντα «ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐποχῆς τους ἀπὸ τὴν ἀποψη τῶν στοιχείων πού ἐμπεριέχουν σὲ κάθε δοσμένη στιγμή». Φαινόμενα διαφορετικῶν ἐποχῶν καὶ τόπων, μὲ διαφορετικὰ στοιχεῖα, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κριθοῦν μὲ

τὸν ἴδιον πῆχυ. Ἐπομένως ἀπόλυτες ἀφηρημένες ἰδέες καὶ ἐνοίσεις, πού μποροῦν νᾶχουν σημασία γιὰ ὅλες τίς περιστάσεις, δὲν ὑπάρχουν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι μόνο συγκεκριμένη! Δηλαδή κάθε ὀρισμένη περίστασις, κάθε φαινόμενο ἔχει τὴ δική του συγκεκριμένη ἀλήθεια, πού τότε μόνο μποροῦμε νὰ τὴν καταλάβουμε ὀρθά, ὅταν λάβουμ' ὑπ' ὄψιν ὅλες τίς συνθήκες πού τὸ γέννησαν καὶ γνωρίσωμε τὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα συνίσταται κτλ. Ἄνθρωπος μὲ τέτοιες «διαλεκτικὰς» ἀρχῆς, σὸν τὸν Ἐγελ, δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ παραδεχθῆ τίποτις τὸ ἀπόλυτον, τὸ ἀνεξάρτητον, τὸ ἐλεύθερον στὴς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας. Κ' ἐδῶ φαίνεται ἡ διαφορὰ του ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους τοῦ μεταφυσικοῦς. Ἐκεῖνοι ὡς τελευταία πηγὴ ἐπαιρναν τὸ μέσον τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Ἐγελ πρῶτος ὑπόδειξε μὲ σαφήνεια τὸ δέον. Κατ' αὐτόν, οἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων γίνονται μοιραῖα, σύμφωνα μὲ αἰτίαι πού δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν θέλησίν του. Αὐτὲς εἰ ἐξωτερικὰς αἰτίαις μποροῦσαν νᾶνα: ἡ ἰδεαλιστικὴ ἢ ὕλικὴ φύσις. Ὁ Ἐγελ πῆρε τὴν ἰδεαλιστικὴν ἐξήγησιν. Κατὰ τὸν Ἐγελ, ὁ πρῶτος παράγοντας, πού ὀρίζει κάθε φορὰ τὸ ἐν γένει καθεστὼς τῆς κοινωνίας εἶναι ἡ ἰδέα! Δηλαδή τὰ ἔθνη, ἐνῶ ἀναπτύσσονται μοιραῖα, ἐκπληροῦν μὲ

νὸ τὴν προχαρχμὴν ἀπόλυτη ἰδέαν, ἀπὸ τὴν ὁποῖα δὲν μποροῦν βέβαια νὰ παρεκλίνουν. Κι αὐτὴ τὴν ἀπόλυτη ἰδέαν μόνον ὁ νοῦς τοῦ φιλοσόφου μπορεῖ νὰ τὴν καταλάβῃ κτλ. Ἡ ἀπόλυτη αὐτὴ ἰδέα κ' ἐν γένει ὁ ἰδεαλισμὸς εἶταν τὸ πρῶτον μέρος τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἐγελ, τὸ ὁποῖον ἔφερε σύγχυση καὶ εἶταν ἀφορμὴ ὅχι μόνον νὰ παρατηρηθῆ γλήγορα, ἀλλὰ καὶ νὰ παρεξηγηθῆ, νὰ στρεβλωθῆ τὸ κατὰ τὰλλα μεγαλοφύεις ἀπὸ φιλοσοφικὸν σύστημα, πού καὶ πνοὴ φύσῃ στὴ φιλοσοφικὴ ἰδέα καὶ δλόκληρη ἐπανάσταση ἔφερε σὲ πολλοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης (μὲ τοὺς μαθητῆς του: Strauss, Feuerbach, Bauer, Ruge κ' ἐν μέρει Marx).

Διαλεκτικὸς ἰλιμὸς. Πρῶτος ἐτηκώθησαν κατὰ τῆς ἀπόλυτης ἰδέας τοῦ Ἐγελ οἱ μαθηταὶ του Feuerbach, Bauer καὶ κατόπι ὁ Μάρξ. Οἱ ἀδελφοὶ Bauer, θέλοντας νὰ ὑπερασπισθοῦν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ «μοιραῖον», στὸ ὁποῖον τὴν καταδίκασε ὁ Ἐγελ, προχώρησαν τόσο πολὺ ὅστε νὰ ψέλνουν πανηγυρικὸς δλόκληρους στὸν «κριτικὸς σκεπτόμενον» ἀνθρώπο. Αὐτὸς εἶταν, κατ' αὐτοῦς, κι ὁ δημιουργὸς τῆς ἱστορίας. Ἀντικρὸ στὸν ἀμαθῆ καὶ ἀνίκανον ὄχλον, στέκονταν οἱ λίγοι ἐκλε-

τας την υπόθεσή του και δημοσιεύοντας μερικώς σκηνές του. Οί χτυπητοί τίτλοι («Οί βουλευταί επί της σκηνής—ή σαπίλα των εις τὸ θέατρον—ένα πρωτότυπο δράμα ἀγνώστου συγγραφέως») πούδαλε στὸ ἄρθρο του καὶ τὰ καλκευτικά του λόγια (3), κίνησαν κάπως τὴν περιέργειαν ἑλπίου πού ἀνακατεύονται διωσδύποτε μετὰ τὸ θέατρο ζήτησαν νὰ μάθουν τὸ συγγραφέα καὶ ὁ φίλος κ. Γρ. Ξανόπουλος ἐρηξε στὸ «Νέον Ἄστυ» (7 τοῦ Νοέμβρου, σελ. 2, στήλ. 5) τὸ πρῶτο του λιανοντούφεκο (4).

Ἄς εἶναι. Τὸ μυστικὸ κρατήθηκε ἀρκετὲς μέρες. Ποιανὸ εἶναι οἱ «Ἀλυσίδες», κανένας δὲν τῆξε, καὶ οἱ δύο τρεῖς πού τὸ ξέρανε τὸ κρατούσαν μυστικῶς. Καὶ ἡ δουλιὰ πῆγαινε (φανότανε τοῦλάχιστο πὼς πῆγαινε) πρῶτα, ἔταν ξάφνου ξεσπάει ἡ πρώτη μπόμπα: ΜΑΛΛΙΑΡΟ! Μάλιστα, τὸ ἔργο εἶτανε μαλλιάρω, τὰ κομμάτια πού δημοσιεύτηκαν στὴν «Ἀκρόπολη» τὸ φωνάζανε, ὁ Οἰκονόμου λοιπὸν εἶναι μαλλιάρω καὶ αὐτὸς ἀφοῦ ἀρχινᾷ μετὰ τὴν ἐργον, μὴν καρτεράτε, πατριώτες, ἑμπρός, ἀπάνου του! Κι ἀρχινῆσαν τὰ γαυγίσματα καὶ τὰ οὐρλιάσματα. Οἱ λῦκοι! Οἱ λῦκοι! Πρῶτα πρῶτα ζώσανε τοὺς ἰδιοχτήτες τοῦ θεάτρου. «Μωρὸ τί πάτε νὰ κάνετε κεῖ; Τοὺς μαλλιάρους θὰ βάλετε μέτα; Ἢ μωρὰ θὰ βάλωτε; Πότε ἔνας, πότε ὁ ἄλλος, δὲν τοὺς ἄφιναν τοὺς χριστιανούς ἡσυχούς; τοὺς πιπλιζάν τὸ μυαλό τους ἀπὸ τὸ πρῶτὸ στὸ βράδι. Νὰ σου καὶ τὰ γκαρσόνια τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου στὸ «Πανελλήνιο» καὶ κούδεντες

3) Τὸ ἄρθρο τοῦ Σταθόπουλου τέλιον ἔτσι: «Ὅλο τὸ ἔργο εἶναι μία πικροτάτη σάτυρα τῶν πολιτικῶν μας συνηθειῶν καὶ βαθιτὴ συγχρόνως ἀνατομικὴ ἐξέταση αὐτῆς πολιτικῆς μας νευρασθενείας. Συγχρόνως ὅμως εἶναι καὶ κοινωνικὴ ἀποκάλυψις τῶν παρασκηρίων τῆς πολιτικῆς μετὰ ἀπλότητα τόσο δυνατὴ, πού δείχνεται πὼς τὸ κοινὸν πού ἐργασιεῖται αὐτὸ τὸ δράμα δὲν εἶναι κοινόν, ἀλλὰ ἀνθρώπου πού πολὺ ἐμελέτησε καὶ ἐπόνεσε καὶ ἀγωνίσθηκε εἰς μακρὸν ἀγῶνα, τοῦ ὁποῦ τοῦ δράμα εἶναι τὸ συμπέρασμα».

4) «Τὸ θέατρον τοῦ κ. Θωμᾶ Οἰκονόμου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Προαστείου, ἀρχίζει μετ' ἄλλας ἡμέρας. Καὶ ὡς πρῶτον ἔργον λέγεται, ὅτι θὰ δώσῃ νέον δράμα νέου συγγραφέως, ὅπως ἀγνώστου, τοῦ κ. Λογγάρη. Οἱ «Ἀλυσίδες» του εἶναι δράμα πολιτικοκοινωνικόν. Πολλοὺς ἐταίρους ἠκούσαμεν δι' αὐτὸ ἀπὸ δόσους τὸ ἀνέγνωσαν διόκληρον. (Ψῆμα! Μονάχα ὁ Οἰκονόμου καὶ ὁ Σταθόπουλος τὸ ἀνέγνωσαν) ὀλόκληρον!) Ἄν κρινόμεν ὅμως ἀπὸ μερικὰ ἀποσπάσματα, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν προχθὲς εἰς προωτὴν συνάδελφον, τὸ ἔργον φαίνεται μὲν ἕξιν προσοχῆς, ἀλλ' ἐπιτέλει καὶ κάθε ἐπιφύλαξιν μέχρι τῆς πρώτης παραστάσεώς του». Αὐτὰ μὴν τὰ ἐσχάτε, παρακαλῶ. Θὰ δεῖτε παρακάτω πὼς μιλάει ὁ φίλος κ. Ξανόπουλος ὅσα μαθαίνει πὼς τὸ ἔργο εἶναι τοῦ Ταγκόπουλου.

γιὰ τίς «Ἀλυσίδες». Μὰ καὶ ὁ κ. Γερ. Βώκος πούχει γράψει τὸ «Ναστραδὶν Χόντζα», τὴν «Κυρὰ Βασιλική» καὶ μερικὰ ἄλλα θεατρικὰ ἀναγνώσματα, μὰ καὶ μετὰ κάποιον ὑπασιότητος (τῆς ἀπαγγελίας ψυχολογίας), στὸ «Πανελλήνιο» εἶχε στήσει τὸ στραταρχεῖο του. Ἀγωνιζότανε καὶ λόγου του στὰ γιομάτα νὰ μὴν ἀνοίξει τὸ θέατρο τοῦ Οἰκονόμου.

Καὶ τὸ θέατρο ὄλοένα καὶ χιζότανε, καὶ πότε θάνοιγε τὴν Τρίτη, πότε τὸ Σάββατο, πότε τὴν ἄλλη βδομάδα, καὶ ποτὲ δὲν ἀνοίγε. Τὰ στόματά τους ἔμωσαν οἱ διάφοροι λῦκοι: τᾶχανε πάντα ἀνοιχτά. Γιὰ τίς «Ἀλυσίδες» σιγὰ σιγὰ ἀρχινῆσε νὰ φροντίζει καὶ ἡ Ἐξουσία. Ὁ κ. Παλαμάρης, ὁ γραμματικὸς τῆς Ἀστυνομίας, μπαίνοντας στὸ «Πανελλήνιο» κάθε δειλινὸ νὰ πάρει τὸ ἀρχαιολογικόν του, ρωτοῦσε κοροδοειτικὰ τὸ γκαρσόνι «Καὶ πότε οἱ περιφημοὶ αὐτοὶ «Ἀλυσίδες» καὶ καθέλου παράδοξο (ἔλα τὰ παράδοξα γίνονται στὸν τόπο μας) νᾶστρωννε μετὰ τὸ γκαρσόνι φιλολογικὴ συζήτηση γιὰ τὴν γλῶσσα καὶ γιὰ τὸ θέατρο. Ὁ κ. Κλωνάρης πιά, ὁ μπιραριέρης, καὶ μόνον τὸνομα Ἀλυσίδες νᾶκουγε ἀνακατευτότανε, λὲς καὶ φοβότανε πὼς μετὰ τίς Ἀλυσίδες θὰν τοῦ χαλνοῦσε ἡ μπίρα του. Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθειαν, καὶ οἱ δύο τοὺς ἀδικοὺς δὲν εἶχανε ὁ κ. Κλωνάρης, ὁ σὺντροφοῦς στὸ «Πανελλήνιο» πού εἶναι, εἶχε τρομάξει ὁ ἄθροπος ἀπὸ τίς σπιουνιὰς καὶ τίς διάδοσας, καὶ ὁ κ. Παλαμάρης, λένε, εἶχε γραφίᾳ του κάπιο συγγενὴ τοῦ κ. Βλάχου, τοῦ Βασιλικοῦ, καὶ φυσικὰ τὸ φυτίλι δούλευε. Βασιλικὸν θέατρον, σοῦ λέει ἄλλος, καὶ τὰ σκυλιὰ δεμένα! Νὰ πύχει τὸ θέατρο τοῦ κ. Οἰκονόμου; Καὶ τότε τί γίνεται τὸ Βασιλικὸν μετὰ τὸ Βλάχου καὶ ὁ Βλάχος μετὰ τὸ Βασιλικὸν; Νὰ μὴν παύχουνε λοιπὸν οἱ «Ἀλυσίδες» γιὰ νὰ σωθεῖ τὸ θέατρο τοῦ Βασιλικοῦ!

*

Ἀπὸ τέτια ὅμως ὁ Οἰκονόμου δὲ χαμπάριζε. Πότε γελοῦσε, πότε φουρκιζότανε, μὰ στὴν ἀπόφασίν του ἀκλόνητος. Ἐνα βράδι: στίς πρέδας (ἔλο ζύγωνε ἡ ἀξέγνωτη πρώτη παράστασις) τοῦφεραν ἕνα γράμμα, τὸ διάβασε καὶ κατξούφιασε. Μετὰ πῆρε τὴν ἄλλη κάμαρα.

— Ἄκουσε τί μοῦ γράφουν!...

Καὶ μοῦ διάβασε τὸ γράμμα. Τοῦ τῶστελνε κάποιος φίλος του στενός, τραπεζίτης, καὶ τὸν εὐδούλευε νὰ μὴν ἀρχινῆσει μετὰ τίς «Ἀλυσίδες» γιὰ τὴν θὰ γίνει μεγάλο κακό, θὰ σφυριχτεῖ λυσσοσμένα τὸ ἔργο, καὶ ἡ φοιτηταριά, πού θὰ παύξει τὸν πρῶτο ῥόλο

ὁ αὐτὴ τὴν περίστασι, δὲ θάψει τὴν παράστασι νὰ προχωρήσει. Τᾶχε μάθει αὐτὰ ὁ φίλος καὶ τοῦ τᾶγραφε γιὰ νὰ προλάξει τὸ κακό.

— Αἱ, νὰ μὴν ἀρχινῆσουμε τότε μετὰ τίς «Ἀλυσίδες», τοῦ εἶπα.

— Ἰαῖα ἰαῖα μ' αὐτὰς θὰρχινῆσουμε, μοῦ ἀποκρίθηκε ἡρεμα. Θὰ ζήτησω τὴ συντρομὴ τῆς Ἀστυνομίας.

Χαρμογέλασα καὶ ἡ πρέδα ἐκκολοῦθησε. Τὴν ἄλλη μέρα ἀντὶ νὰ ζήτησει τὴ συντρομὴ τῆς Ἀστυνομίας, τοῦ ζήτησε ἡ Ἀστυνομία τὸ χερσόγραφο νᾶν τὸ ξετάσει. Τῆς εἶχε καταγγεληθεῖ πὼς οἱ «Ἀλυσίδες» εἶναι ἔργο «ἐπαναστατικόν» καὶ «ἀνῆθικο» καὶ ὁ φίλος κ. Σπύρος Μαρκέλλος πῆγε τὸ χερσόγραφο στὸν κ. Δαμηλάτη καὶ σὲ δύο μέρες μᾶς τὸ γυρίσανε (5), παραγγέλλοντάς μας πὼς οὔτε παναστατικὸν εἶναι τὸ ἔργο οὔτε ἀνῆθικο, πὰρὰ λίγο μαλλιάρω.

Τὰ βᾶσανά μας λοιπὸν τέλιωσαν ἡ Ἀστυνομία δὲ θὰ μᾶς μπόδιζε καὶ τὸ θέατρο εἶταν πιά ἔτοιμο. Ὅρισαν τὴν μέρα τῆς παραστάσεως, γράψαμε τὰ προγράμματα, στήσαμε τίς σκηνὰς καὶ τοιμαζώμαστε γιὰ τὴν τελευταία πρέδα, ἔταν μποῦμ! καινούρια μπόμπα ξεσπάει: πᾶνου ἀπὸ τὸ κεφάλι μας. Ἡ Ἀστυνομία δὲν μπορούσε νὰ δώσει τὴν ἀδείαν νᾶρχινῆσει τὸ καινούριον θέατρο γιὰ τὴν πρῶτα ἔπρεπε νᾶν τὸ ξετάσει ἐπιτροπὴ ἀπὸ μηχανικούς, ἂν εἶναι στερεὸν ἢ ὄχι.

Νᾶν τὸ ξετάσει λοιπὸν καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ! Μὰ στὸ Ρωμαϊκόν γιὰ νὰ γίνει μὴ ἐπιτροπὴ χρειάζονται μέρες καὶ γιὰ νὰ κωνηθεῖ ἀπὸ τὴ θέσι τῆς χρειάζονται ἄλλες μέρες καὶ γιὰ νὰ βγάλει τὴ σοφὴ τῆς ἀπόφασιν μπορεῖ νὰ περάσει καὶ μῆνας. Αὐτὸ συνέβηκε καὶ μετὰ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ θεάτρου καὶ στὸ τέλος ἡ σοφὴ «ἀπερήνατο» πὼς..... τὸ θέατρο εἶναι ἐτοιμόρροπο (!!!) καὶ πρέπει νᾶλλάχθει ἡ σκεπὴ του!!!

Καὶ ἡ σκεπὴ τοῦ ἀρχισε νὰ γκρεμίζεται καὶ γιὰ νὰ γκρεμιστεῖ ἡ σκεπὴ του (ἡ ἐτοιμόρροπη!) λίγος ἔλειψε οἱ ἐργάτες νὰ μεταχειριστοῦν καὶ δυναμίτη!

5) Νὰ τί ἐργασιεῖ ἡ «Ἐστία» ὑστερ' ἀπὸ μέρες (24 τοῦ Νοέμβρου 1907, σελ. 2, στήλ. 1) ἀνοῖσια χαριτολογώντας κατὰ τὴν ἀνάρτησι τῆς μετὰ τὴν πρῶτα. «Μετὰ τὴν εἰδησιν ὅτι ἡ Ἀστυνομία κρατεῖ ὑπὸ μελέτην ἀπὸ ἡμέρας τώρα τὸ νέον ἔλλ. ἔργον, μετὰ τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ ὁ θάλασος Οἰκονόμου, κάποιος ἐρωτᾷ»

«—Γιατὶ τάχα κρατοῦν τόσες ἡμέρες τώρα στὴν Ἀστυνομία τῆς «Ἀλυσίδες» τοῦ Λογγάρη;

«—Γιὰ νὰ τῆς χρησιμοποιήσουν σὲ μερικὲς συλλήψεις πού θὰ κάνουν αὐτὲς τῆς ἡμέρας».

καὶ οἱ ἀκριτικῶς σκεπτόμενοι ἄνθρωποι, πού κινούσταν τὴν κοινωνία. Ἐννοεῖται πὼς οἱ ἀδελφοὶ Μπκουερ μεταξὺ στοὺς ἐκλεκτοὺς κατέταζαν καὶ τὸν ἑαυτὸ τους! (Παρόμοιοι τύποι «ασμνῶν» ἀνθρώπων ἐφάνηκαν καὶ φαίνονται ἀκόμη καὶ σ' ἄλλες κοινωνίες). Ἡ πραγματικότης ὅμως καὶ ἡ γοργὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἀπεριφρονημένου, γερμανικοῦ λαοῦ πολὺ γρήγορα κατασύντριψε τοὺς κομπορημονεσ αὐτοῦσ ἀτομικιστάς. Ἀντάξιος διάδοχος καὶ συμπληρωτῆς τοῦ ἔργου τοῦ Ἐγγελ εἶταν ὁ μεγαλοφυῆς Κάρολος Μάρξ.

Ὁ Μάρξ χτύπησε καὶ αὐτὸς κατακέφλα τὴν ἀπόλυτην ἰδέαν τοῦ Ἐγγελ (χαρκτηριστικὰ τὴν ὡς ἀπλό λογικὸν σχῆμα τοῦ ἐγκεφάλου του), ἀλλ' ὅμως ἐκληρονόμησε καὶ πῆρε ἀπ' αὐτὸν ὅλα τὰ δυνατὰ μέρη τῆς φιλοσοφίας του, ἰδίως τὴν διαλεκτικὴν μέθοδο. Καὶ κατὰ τὸν Μάρξ, οἱ αἰτίες τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου βρίσκονται ἐξω ἀπ' αὐτόν. Οἱ αἰτίες ὅμως αὐτῆς δὲν εἶναι ἰδεαλιστικῆς φύσεως ἀλλὰ ὀλικῆς! Οἱ αἰτίες αὐτῆς εἶναι λόγοι ὀλικοί, οἰκονομικοί. Καὶ αὐτοὶ προκαλοῦν καὶ τὴν ἐξέλιξιν συνάμα. Οἱ κάθε φορὰ ὀλικῆς, οἰκονομικῆς συνθήκης χαρακτηρίζουν τὴ μορφήν τῆς κοινωνίας (τὸ καθεστῶς καὶ τίς κυριαρχούσας ἰδέες). Ἀλλὰ πὼς γεννιοῦνται, πού ἔχουν τὸ

λόγο τους οἱ οἰκονομικῆς συνθήκες; Ἐδῶ ὁ Μάρξ πρῶτος ἔδωσε ὠρισμένη ἐξήγησι ἰδημιούργησε ὀλόκληρο σύστημα. Ἄν καὶ εἶναι πολὺ δύσκολο νᾶναπτύξῃ κανεὶς μετὰ λίγες λέξεις τέτιο σύστημα, ὡς τὸσο θὰ προσπαθήσουμε νὰ τὸ κάμουμε κατανάγκη γιὰ νὰ δώσουμε ἔστω καὶ μὴ ἀπλή ἰδέαν στὴν ἀναγνώστη.

«Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ὅταν βρίσκονταν ἀκόμη σὲ ζωώδη κατάστασι, ζούσταν σὴν τᾶλλα ζῶα, ἐντελῶς ὑποταγμένα καὶ ἐξαρτημένα ἀπὸ τὴν ἐξω φύσιν. Ὅλη ἡ ὑπαρξὴ τους εἶχε καθαρὰ μοιραῖο χαρακτῆρα. Σὲ ἄλλες τους τίς πράξεις δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἴχνος συνειδήσεως. Τὸ ἀπλό ἐνστικτὸ τῆς αὐτοσυντηρήσεως τοὺς ὀδηγοῦσε νὰ παλεύουν μετὰ τίς ἐξωτερικῆς συνθήκης, ἐξελίσσοντάς μ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους. Στὴν ἐξέλιξίν τους αὐτὴ ἦρθε στιγμὴ πού ὁ ἄνθρωπος ἀπόκτησε κάτι τι, πού ἔλειπε ἀπὸ τᾶλλα ζῶα, καὶ τὸ ὁποῖο ἐτάχυνε πολὺ τὴν ἀνάπτυξίν του. Τὸ προτέρημα αὐτὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶταν τὸ ὅτι ἀρχισε νὰ κᾶν ἔργασιε, μετὰ τὰ ὁποῖα μπορούσε νὰ δαμάξῃ τὴν ἐξω φύσιν, κᾶνοντάς ἐτσι εὐκολώτερο τὸν ἀγῶνα του. Ἐγινε tool-making animal, καθὼς θᾶλεγε ὁ Φραγκλίνος. Ἐννοεῖται πὼς ὅσο περισσότερο τελειοποιούνταν τὰ ἐργασιε

του, τόσο καλύτερα δαμάζονταν ἡ ἐξω φύσιν, εὐκολώνονταν ὁ ἀγῶνας του, λιγότευε ἡ μοιραία ὑποταγὴ καὶ ἐξάρτησις του ἀπὸ κείνη. Ἀλλὰ μετὰ τὴν τελειοποίησιν τῶν ἐργασιεων καὶ τὸ δαμασκα τῆς φύσεως, ἀναπτύσσονταν μᾶζι καὶ ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ἀνθρώπου (πρᾶγμα πού προκαλοῦσε πάλι τὴν ὀλοένα τελειοποίησιν τῶν ἐργασιεων), μετὰ τὴν ἐξελίξιν του, τροποποιούνταν ὁ ἐν γένει ουστικὸς του χαρακτῆρας. Ἐτσι τὸ ἀδιδάκτο δαμασκα τῆς φύσεως ἔλλαξε σιγὰ σιγὰ καὶ τὴ φύσιν τοῦ ἰδίου ἀνθρώπου!

Μὰ ὁ ἄνθρωπος δὲν πᾶλευε μετὰ τὴν ἐξω φύσιν μόνος. Πᾶλευε κατὰ ἑμάδες («κοινωνικὸς ἄνθρωπος» der Gesellschaftsmensch). Ἐπομένως μετὰ τῶν ἀνθρώπων γεννήθησαν ὠρισμένες σχέσεις καὶ αὐτῆς πάλι προσδιορίστηκαν κατανάγκη ἀπὸ τίς σχέσεις τους μετὰ τὴ φύσιν, μετὰ τὴν ὁποῖα ἔρχονταν σὲ διχρητὴ συνάφεια. Οἱ σχέσεις αὐτῆς εἶταν κυρίως «παραγωγικῆς» (ἐργασιεῖς—μῆσα παραγωγῆς). Ὅσο λοιπὸν, τὰ μῆσα τῆς παραγωγῆς τελειοποιούνταν περισσότερο, τόσο ἀνώτερες γίνονταν καὶ οἱ παραγωγικῆς σχέσεις, τόσο πολυπλοκώτερες ἐπομένως καὶ οἱ σχέσεις τῶν ἀνθρώπων μετὰ τῶν τους (κοινωνικῆς σχέσεις). Ἀπὸ δὴ μᾶς δίνεται τὸ πρῶτο ἀξίωμα: Ὁ βαθμὸς τῆς ἀναπτύξεως τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς

Οι κακατόχες οι «Αλυσίδες» αρχίζανε στ' ἀ- ληθινά νά σκουριάσουν, ἔπως ἔγραψε κι ὁ χαριτω- μένος κ. Πώπ. Ὁ Οἰκονόμος, βλέποντας τὸ ἀπρο- χώρητο, ἀρχίνησε τὴν παραστάσιν του στὸ Δημοτικὸ θέατρο μὲ μιὰ ἐγγλέζικη κωμῶδια καὶ οἱ «Ἀθηναί» βρήκαν τὴν περίστασιν νὰ γράψουν ἕνα ἄρθρον κα- κοηθέστατο (*).

6) ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΩΝ ΜΑΛΛΙΑΡΩΝ

Οἱ κάτοικοι τῆς πρωτεύουσας, ὅσοι ἐξῆλθον χθὲς ἐνω- ρίς ἀπὸ τῆς οἰκίας των, θὰ ἔβλεπον κάθρα καὶ ἀμάξας φορ- τωμένας μὲ βώτια νὰ σταματοῦσιν ἐξωθεν τοῦ Δημοτικοῦ Θεά- τρου καὶ ν' ἀποβιβάζουσι τὰς ἀποσκευὰς ταύτας. Πολλοὶ ἐνό- μισαν ὅτι ἄλλος πάλιν ταχυδακτυλουργὸς ἐπέσκηψεν εἰς τὸ Δημοτικὸν Θέατρον. Ἄλλ' ὁ γενοὶς κ. Γακωβίδης, εἶδὼς τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἑθνικῆς Πινακοθήκης, συνοδεύων ὡς ἐφο- διοπομπὸς τὰς ἀποσκευὰς, εἶδιδε τὰς ἀναγκαίας ἐξηγήσεις. Ὁ θίασος τοῦ κ. Οἰκονόμου, μετεκομίζετο ἀπὸ τὸ θέατρον τῆς οἰκίας Ρικάνη, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε προφθασεῖ νὰ δώσῃ πα- ράστασιν, εἰς τὸ Δημοτικὸν Θέατρον, φιλιζέρον στέγην πάσης πλάντης καλλιτεχνίας.

Διὰ τὸ θέατρον καὶ τὸν θίασον Οἰκονόμου ἐγνώσθησαν περίεργα πράγματα, τὰ ὁποῖα ἀναγράφωμεν ἐπὶ πᾶσαν ἐπιφύ- λαξιν.

Ὡς γνωστὸν ὁ κ. Οἰκονόμου ἀνέλαβε νὰ καταρτίσῃ θία- σον, διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ ἐγίνοντο τὰ ἐγκαίρια τοῦ μικροῦ θεα- τριδίου τῆς οἰκίας Ρικάνη, τοῦ ὁποῖου ἰδιοκτήτης εἶνε ὁ κ. Ζέπος. Ὁ ἰδιοκτήτης ἐπέβαλεν εἰς τὸν κ. Οἰκονόμου νὰ κα- τασκευάσῃ ἐξ ἰδίων του τὰ καθίσματα καὶ νὰ κάμῃ ἄλλα τινὰ μικρὰ ἐξοδα. Ἄλλ' ὁ θιασάρχης δὲν κατόρθωσε νὰ συγκεν- τρώσῃ τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν. μολοντί κατήχησε τὸν θιασόν του ἀπὸ νέους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ πρῶτην φορὰν ἀνερχο- μένους τὴν σκηνήν.

Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον εὐρίσκοντο τὰ πράγματα, ὅτε πα- ρουσιάσθη ὡς ἀπὸ μηχανῆς Θεὸς ὁ κ. Πάλλης ὁ γνωστότατος μεταφραστὴς τῆς «Αἰδέας» καὶ συγγραφεὺς τῆς «Ἰστορίας τῆς Ρωμοσύνης» καὶ ἐδήλωσεν ὅτι αὐτὸς καταθέτει χρήμα- τὰ ὑπὸ τὸν ὄρον τὸ θέατρον νὰ ἀνοίξῃ τὴν πύλιν του εἰς τὴν μαλλιάρην φιλολογίαν. Ὁ κ. Οἰκονόμου ἐδέχθη, ἀλλ' ὁ κ. Ζέπος δυσπιστῶν πρὸς τὴν δύναμιν τῶν μαλλιῶν, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε τοῦ Σαμφόν, ὑπεχρέωσε τὸν κ. Οἰκονόμου νὰ θέσῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὸ θέατρον καὶ ν' ἀναλάβῃ αὐτὸς ὅλην τὴν εὐθύνην.

Καὶ εἶνε γνωστὸν ὅτι ὡς πρῶτον ἔργον τοῦ δραματολόγου ἐποιήσθη τὸ δράμα «Αλυσίδες» τοῦ κ. Λογγάρη. Ὁ οὐ γνωρίζον τὴν θεατρικὴν μας φιλολογίαν ἤρχισαν νὰ κάμνουν ὑποθέσεις περὶ τοῦ νέου αὐτοῦ δραματικοῦ ἀστέρου, ἀγνωστοῦ εἰς ὅλους. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἡ ψευδωνυμία δὲν ἐτηρήθη ἐπὶ πολὺ καὶ ἐγνώσθη ὅτι ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Λογγάρης κρύπτε- ται ὁ γνωστὸς ἱατρός κ. Τάκης Ταγκόπουλος.

Ἐνθ' ὅμως ἀνεμύνητο αἱ «Αλυσίδες» μὲ τὴν πεποιθή- σιν ὅτι ἀφοῦ ἦσαν ἀλυσίδες θὰ ἔκαμναν κρότον, αἴφνης ἀν- ηγγέθη πρῶτον ὅτι ὁ θίασος Οἰκονόμου ἐγκαταλείπει τὸ θεα- τριδίου τῆς οἰκίας Προαστείου καὶ δευτέρον ὅτι ὁ θίασος Οἰκο- νόμου ἐγκαταλείπει τὴν «Αλυσίδα» καὶ δίδει ἀντ' αὐτῶν μίαν Ἀγγλικὴν κωμῶδιαν.

Τὸ ἄρθρον τῶν «Ἀθηναί» καθὼς καὶ μιὰ ἐξυπνά- δα νερούλιασμένη τῆς «Ἑστίας», ποῦ πρῶτη δὲ φα- νέρωσε στὸν κόσμον πῶς οἱ «Αλυσίδες» εἶναι τοῦ Ταγκόπουλου, ἀναγκάσανε τὸ Σταθόπουλο νὰ γρά- ψῃ ἕνα δυνατὸ ἄρθρον στὴν «Ἀκρόπολη» καὶ μένα νὰ δημοσιεύσῃ στὴν ἴδια φημερίδα ἕνα ἀνοιχτὸ γράμ- μα(*). Οἱ «Αλυσίδες» θὰ παιζόντουσαν πᾶς καὶ ὁ Οἰ- κονόμου, ξεφρενιασμένος ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀτιμὴν πολε- μικήν ποῦ τοῦ γινότανε, ἔβρισε τὴν παράστασιν βια- στικά βιαστικά, γιὰ τὴν Τρίτη, 27 τοῦ Νοέμβρη. Τὴ Δευτέρα βράδι τὰποράσισε, τὴν Τρίτη μεσημέρι κολ- ληθήκανε τὰ προγράμματα καὶ τὴν Τρίτη βράδι ἔγινε ἡ παράστασις, ἀνάμεσα σὲ δυὸ φωτιές, στοὺς Πρωγκηπτικούς γάμους καὶ στοὺς φοιτητάδες, ποῦ ἔχα- νε σικιώσει μπαϊράκι πάλι κείνες τὴς μέρες καὶ ζη- τοῦσαν νὰ καταργηθῇ ἡ Γυμναστική.

Μόλις κολληθήκανε τὰ προγράμματα, οἱ φοιτη- τάδες τὸ πήραν ἀμέσως μυσουδιά. Ὅπως εἶτανε μαζωμένοι καὶ ξεχωρισμένοι στὰ Προπύλαια τοῦ Πα- νεπιστήμιου, ἀνάμεσα στ' ἄλλα «φλέγοντα» ζητή- ματά τους μνημονέψανε καὶ τὴν «Αλυσίδα» (*).

Ὁ κ. Οἰκονόμου ἐγκαταλείπει τὴν «Αλυσίδα» καὶ δίδει ἀντ' αὐτῶν μίαν Ἀγγλικὴν κωμῶδιαν.

Ἐδῶ σταματοῦσιν αἱ πληροφορίες μας. Τί ἐπισοδήθησε καὶ προκάλεσε τὰς δύο ἐγκαταλείψεις εἶνε ἀγνωστον ὅπως δὴ ποτ' ὀλιβερωτῆται εἶνε ἡ ἐγκατάλειψις τῶν «Αλυσίδων», αἱ ὁποῖαι ἐπάρχει κίνδυνος καὶ νὰ σκουριάσουν.

(Κοίταξ «Ἀθήναι» 25 τοῦ Νοέμβρη 1907, σελ. 1, στὴλ. 4).

7) Τὸ ἄρθρον τοῦ Σταθόπουλου, καθὼς καὶ τὸ γράμμα μου, θὰν τὰ τυπώσω στὸ κατοπινὸ κεφάλαιον «Οἱ Αλυσίδες στὸν τύπον».

8) «Οἱ ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ». Τότε εἰς ἐκ τῶν φοιτητῶν τῆς Νομικῆς λαμβάνει τὸν λόγον καὶ λέγει ὅτι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς συγκεντρώσεώς των ταύτης ἔχει νῆανκοινώσῃ κάτι σοβαρὸν εἰς τοὺς συναδέλφους του σχετιζόμενον μὲ τὴν μαλλιάρην γλώσσαν, ἡ ὁποία ἤρχισε καὶ πάλιν ἐξασπυμένη ἐπιπικυθύνουσα κατὰ τὸν τρόπον ἡμεμισίμων (i). Ὁ φοιτητὴς ἀνε- κολύωσεν ὅτι πρόκειται νῆανβιβασθῇ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἕνός θεά- τρου νέον ἔργον συγγραφῆς ἐκ τῶν προμιάων τοῦ μαλλι- αρισμοῦ.

«Οἱ φοιτηταὶ ἀπεδοκίμασαν προκαταβολικῶς τὸ ἔργον» μὲ τὴν ἴδαν ὅτι ἦτο γραμμένον εἰς μαλλιάρην, ἐπεφυλάχθη- σαν δὲ νὰ λάβουν μίαν οἰανδήποτε ἀπόφασιν μέχρις ὅτου πει- σθοῦν περὶ τοῦ μαλλισοῦ ἢ μὴ τοῦ ἔργου καὶ ἦν πρόκειται νὰ καθιερωθῇ ἐκ νέου ἡ ἀθλία αὕτη γλώσσα εἰς τὸ θέατρον.

«Τινὲς τῶν συνελθόντων φοιτητῶν ἀπεφάσισαν νὰ παρα- σταῖσι χθὲς τὴν ἐσπέραν καὶ παρακολουθήσωσι τὸ ἔργον τοῦ- το ἵνα εἰς ἴδιαν ἀντιλήψεως σχηματίσωσι γνώμην.

«—Εἶναι γὰρ δόσιμον, ἐγνώσαντες τότε μερικὴ καὶ οἱ φοι- τηταὶ διελύθησαν ἠσυχῶς» (Κοίταξ «Σκρίπτ» 28 τοῦ Νοέμβρη 1907, σελ. 2, στὴλ. 6).

ἀποφάσισαν νὰ πάνε μερικὸι ἀπ' αὐτοὺς τὴ βράδι στὸ θέατρο καὶ νὰν τὴς δοῦν, ἐνεργώντας ἔτσι ἕνα εἶ-δος Τούρκικη λογοκρισία. Καὶ πῆγαν τὴ βράδι στὸ θέατρο καὶ τὴς εἶδαν καὶ τὴς καταχεροκρότησαν ἀπὸ τὰ θεωρεῖα τῆς τρίτης σειρᾶς καὶ ζητήσανε νὰ βγῆ ὁ συγγραφεὺς στὴ σκηνή. Κι ὁ συγγραφεὺς, κατα- πουντιασμένος φύλαγε κείνον τὴ βράδι τὸ κεράτι του καὶ ἀντὶ νὰν τοῦ βάζουσε δάφνιστον στεφάνιν στὸ κεφάλιν, τοῦ στεφανώνανε μὲ κούφιες βεντούζες τὴ γάχη του.

Ἄς εἶναι. Τώρα πᾶς ὅλα τελειώσανε. Τὸ θέατρο τοῦ Οἰκονόμου ἐτοιμάσθηκε, ἡ σκεπὴ τοῦ ἀλλοκλή- κε, καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Ἰνστιτούτου, ποῦ τελευταῖα τὸ ἐπιθεώρησε, δὲν τὸ βρήκε ἐπιμετρητοῦ τούτῃ τῆ φορᾶ—ἂν κ' ἕνα μέλος (μηχανικός, παρακαλῶ) τῆς ἐπιτροπῆς γνωμοδότησε πῶς ἂν πέσει ΤΡΙΑ μέτρα χιόνιν στὴν Ἀθήνα καμιά φορᾶ (δὴλ. ἂ μεταβληθῇ ἡ Ἀθήνα σὲ Βόρειον Πόλο) δὲ ἂν μπόρῃσι νὰν τὸ κρατήσῃ ἡ σκεπὴ τῶς βάρους!

Ὅπωςδήποτε ἔσο νὰ πέσει αὐτὸ τὸ τρομερὸ χιόνιν οἱ Ἀθηναῖοι θὰ ἔχουσι κάποιον θέατρον τῆς προκοπῆς ποῦ θὰν τοὺς ἀποζημιῶναι γιὰ τὸ πνευματικὸν γερρακο- κομεῖο τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου. Καὶ γὰρ νὰ μὴ γίνῃ αὐτὸ τὸ θέατρο, εἶδατε πῶς ἡμερικαντικῶς δούλεψε. Ἀθήνα 17 τοῦ Γεννάρη 1908.

Δ. Η. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΑ ΠΑΡΕΣΗΓΗΣΗ

Ο «ΝΟΥΜΑΣ» στὰ «Ο,τι θέλετε» τοῦ προ- περκαμένου φύλλου του (ἀριθ. 277, σελ. 8, στὴλ. 3) ἔγραψε τὰκόλουθα :

«Εἶδαμε μὲ χαρὰ μας τὰ τελευταῖα «Παναθηναία» γραμμένα ὅλα πέρα πέρα (ἐξὸν ἀπὸ τὴν κριτικὴν τοῦ φίλου Νίκου Βέν κ' ἕνα δυὸ ἄλλα ἀκόμα ἄρθρα) στὴ δημοτικῇ. Νὰ λοιπὸν ποῦ σιγὰ σιγὰ καὶ τὰ «Πανα- θηναια προσεχώρησαν» στὸ κόμμα ποῦ ὁ φίλος μας καὶ συνεργάτης τους Ξενοπούλος ξακολοιθεῖ νὰν τὸ βρίζῃ στὶς ἡμερίδες μαλλιάρω.

Τὰ «Παναθηναίκα», ἀπαντώντας σ' αὐτὸ τὸ φι- λικὸν χαριτίσμα, γράψανε στὸ τελευταῖον φυλλάδιον (τεύχος 175, σελ. 222, στὴλ. 1) τὰκόλουθα :

«Ὁ Νουμάς ἔγραψε ὅτι τὰ «Παναθηναία» προσ- εχώρησαν εἰς τὸ κόμμα. Μά, ποῖο κόμμα; Τὸ κόμ- μα τοῦ Νουμά; Ἄς ἠσυχάζη. Δὲν ὑπάρχει τέτοιος ἄβδος. Τὰ «Παναθηναία» ἀνέκουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ κόμμα τῆς ἀληθινῆς, ὅχι τῆς βεβιασμένης γλώσσας. Ἐστὶ νομίζω μὲν. Ἄν ἔχουμε λάθος τοῦ ζητοῦμεν συγγνώμην, ἀλλ' ὡς ἀφίδη κατα μέρος ὁ

δρῶζει τὸ βωθμὸ τῆς ἀναπτύξεως τῆς κοινωνίας ἐν γέ- νει. (Ἡ ἰδεολογία : φιλοσοφία, θρησκεία, πολιτεύμα, νομοθεσία, τέχνη κλπ. εἶναι μόνον τὸ ἐπιποδοῦμα τοῦ κάθε φορᾶ οικονομικοῦ κοινωνικοῦ καθεστώτος). Ἡ ἀνάπτυξις τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς ἐξαρτᾶται πο- λὺ, ἐννοεῖται, ἀπὸ τὴν ἰδιότητα τῆς φύσεως τριγύ- ρω (ἔδαφος, κλίμα, φυσικὰ προϊόντα κλπ.). Διάφορες γεωγραφικὲς συνθήκες δύνανται διακρίσῃ ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν μέσων. Οἱ «κοινωνικὲς σχέσεις» ὅμως ἀναπτυσσόμενες σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀρχίζουσι νὰ ἐξ- ασκοῦν πλέον ἀνεξάρτητην ἐπίδρασιν στὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ ἐπισκιαζοῦν τὴν ὡς τὰ τῶρα ἀπύλυτην ἐπίδρασιν τῆς φύσεως. Ἡ φύσις τῶρα ἀρχίνα νὰ ἐπιδρᾷ στὸν ἄνθρωπον ἐμμέσως ἀδιὰ τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλον- τος. Ὁ ἄνθρωπος ἀφοῦ τὴ δάμασε μὲ τὴν τελειο- ποίησιν τῶν ἐργαλείων του (= παραγωγικῶν μέσων) ἀπαλλάχθηκε σχεδὸν ἀπὸ τὴν τυφλὴν, μοιραία ἐξάρ- τησὴν τοῦ ἀπ' αὐτῇ, σύγχρονον ὅμως ἔρχισε νὰ ὑπο- τάσσεται σὲ νέα δουλεία, ποῦ τοῦ τὴ γέννησαν ἀ- κριβῶς αὐτὰ τὰ τελειοποιηθέντα παραγωγικὰ του μέσα : στὴν κοινωνικὴν δουλείαν, στὴν τυφλὴν οἰκονο- μικὴν δουλείαν. Τὴν ἀλλοτινὴν λοιπὸν μοιραία φυσικὴ ἀνάγκη τὴ διαδέχθηκε τῶρα ἡ μοιραία οικονομικὴ ἀνάγκη. Ὁ ἄνθρωπος ἐγίνε δούλος τῶν ἐργαλείων

του, τῶν παραγωγικῶν του μέσων ! Κι ὅσο περισσό- τερον τελειοποιούνταν αὐτὰ, τόσο περισσότερο μεγά- λωνε ἡ οικονομικὴ δουλεία, γιὰτὶ οἱ παραγωγικὲς σχέσεις γίνονταν πολυπλοκώτερες, ἐπομένως καὶ ἀ- προσιτότερες σὲ ὅποιονδήποτε ἐξέλεγε. Ἡ μοιραία αὐτῆ οικονομικὴ καὶ κοινωνικὴ δουλεία θὰ ἐξασπυ- θῶσιν αἰώνια, ἐν σύγχρονον μὲ τὴν τεχνικὴ καὶ οἰκο- νομικὴ ἀνάπτυξιν δὲν ἀναπτύσσονταν μάλιν καὶ ὁ ἐγ- κέρτατος, ἡ ἀντικειμενικὴ ἐπιστημονικότης, τὸ συ- νειδητὸ, ἐπομένως κ' ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου. Ὅλ' αὐτὰ ὑπόσχηται στὸν ἄνθρωπον τὴν ἀπελευθε- ρωσὴν τοῦ ἀπ' τῆς μοιραίας οικονομικῆς δουλείας. Ὅπως ἄλλοτε, παλεύοντας μὲ τὴ φύσιν, πῆρε ἀπ' αὐτῇ τὰ μέσα πρὸς ἀνάπτυξίν του, ἐπομένως καὶ ἀπελευ- θέρωσίν του ἀπὸ τῆς μοιραίας φυσικῆς ἀνάγκης, ἔτσι καὶ τῶρα αὐτὸ τὸ ἀπαραγωγικὸ καὶ κοινωνικὸν καθεστὸς δδηγεῖ σιγὰ σιγὰ τὸν ἄνθρωπον στὴ συνειδητὴν τῶν αἰτίων τῆς οικονομικῆς του δουλείας. Κι αὐτῇ ἡ συ- νειδητὴν μπόρῃ νὰ προστοιμάσῃ τὴν τελειωτικὴν νίκην τοῦ συνειδητοῦ κατὰ τῆς ἀνάγκης. Ἡ ἀντικειμενικὴ ἐπιστημονικὴ σπουδὴ δείχνει στὸν ἄνθρωπον ποια εἶναι ἡ πηγὴ τῆς δουλείας του, ποια εἶναι ἡ αἰτία τῆς μοιραίας φορᾶς τῆς ζωῆς του. Ἀμα συναισθανθῇ πῶς ἡ πηγὴ τῆς δουλείας του εἶναι στὸν ἀναρχικὸν τρόπον

τῆς παραγωγῆς τῶν προϊόντων, ὁ ὁποῖος σὲ 1/100 ἐ- ξασπυλίζει μὲγάλαν πλοῦτην καὶ τὰ 99/100 τὰ ἀπο- στερεῖ καὶ ἀπὸ τὰ πλέον ἀνεγκλιότερα, καταδικα- ζόντας τὰ σὲ κτηνώδη, ἀμαθῆ, ἀσυνειδητῆ, μοιραία ἐπαρξῆ), τότε μὲ κοινὴ συνειδητὴν μπόρῃ νὰ διεργα- νώτῃ τὸν τρόπον τῆς παραγωγῆς τῶν προϊόντων, ὁ- πως θελήσῃ ὁ ἴδιος πλέον κ' ἐννοεῖται σύμφωνα μὲ τὸ συμφέρον ὅλης τῆς κοινωνίας. Ἐστὶ ἡ βεβαιότης τοῦ μοιραίου θὰ πάψῃ καὶ θάρχισῃ ἡ ἀληθινὴ ἐλευ- θερία, ποῦ κατάνησε πλέον καὶ αὐτῇ ἀνάγκη μὲ τὴ φορᾶ τῆς ἐξελίξεως. Ὁ πρόλογος τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, ποῦ χρῆσιμους γιὰ νὰ μετατρέψῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ μοιραῖον ζῶον σ' ἐλευθέρου ἄνθρωπον, θάρχῃ πλέον πικρῆ καὶ θάρχισῃ τότε ἡ ἀληθι- νὴ ἱστορία τῆς συνειδητῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐστὶ περίπου φαντάζονται ὁ Μαρξ καὶ οἱ ὅπα- δοὶ του τὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας. Καθὼς βλέπομε τὸ μοιραῖον τοῦ Ἐγγελ, ὁ Μαρξ τὸ παραδέχεται ἐν μέρει μόνον. Καθ' αὐτὸ, ἀπὸ τὴν ἄποψιν τοῦ μαρξί- σμου, ὅλη ἡ ἐκπολιτιστικὴ ἐξέλιξις τῆς κοινωνίας δὲν εἶν' ἄλλο τίποτε μὲ ἀκατάπαυτην πάλιν μεταξὺ μοιραίου καὶ συνειδητοῦ. Ὅσο τὰ μοιραία στοιχεῖα ὑπερτεροῦν τὰ συνειδητά, ὅπως γίνεται ἀ- κόμα ὡς τὰ σήμερα, ἡ φορᾶ τῆς κοινωνίας θὰ εἶναι

πυροτεχνήματα. Με αυτά τίποτα δεν κερδίζει, ως είναι βέβαιος. Του τὸ λέμε συναδελφικώτατα».

Τί ν'ἀπαντήσουμε σ' αὐτά; Κάνε καλὸ στοῦ δια-
όλου τὸ χωριό, λείε μιὰ παροιμία. Αὐτὸ πάθαμε
καὶ μεῖς, μὰ δὲν πειράζει. Εἶδαμε μιὰ πρόοδο ση-
μαντικὴ στὰ «Παναθηναίκα», τὴν τελαλήσαμεν δ-
πως ἔχουμε καθῆκε νὰ τελαλάμε κάθε πρόοδο, καὶ
νὰ πῶς μὰς πλερώνουν. Τὰ «Παναθηναίκα» δηλώ-
νουν πῶς γράφονται στὴ ζωντανὴ γλώσσα. Αὐτὸ
λέμε καὶ μεῖς. Βεβαιωμένη γλώσσα καὶ γιὰ μὰς καὶ
γιὰ τὰ «Παναθηναίκα» εἶναι ἡ καθρεύουσα. Νά
λοιπὸν καὶ τὸ κόμμα πού τὸ βρίζει μαλλιαρὸ ὁ κ.
Ξενόπουλος, τὸ κόμμα δηλ. τῆς ζωντανῆς γλώσσας.
Δὲ θέλουν τὰ «Παναθηναίκα» νὰ παραδεχτοῦν πῶς
«προσεχώρησαν» σ' αὐτὸ τὸ κόμμα; Σεβόμαστε τὸν
ἐγωϊσμὸ τους καὶ δηλώνουμε πῶς ὁ «Νουμάς» ἀπρο-
σεχώρησε στὸ κόμμα πού ἀντιπροσωπεύουν τὰ «Πα-
ναθηναίκα». Ἄς δώσουμε λοιπὸν τὰ χεῖράκι ἄς ξα-
κολουθήσουμε ἀδερφωμένοι τὸν κοινὸν ἀγῶνα μας.
Τέτιοι παιδιάτικοι ἐγωϊσμοὶ δὲν ταιριάζουνε σὲ σο-
βαροῦς ἀγῶνες.

ΚΑΙ ΠΑΛΕ Ο ΓΕΡΑΓΩΤΗΣ

Φίλε «Νουμά»,

Σ' εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὴν καλωσύνη σου πού
πέρχες στὸ φύλλο σου (11 τοῦ Νοεμβρίου) τὸ «Γλωσ-
σικὸ Παζάρι». Εἶδα ὅμως καὶ τὴ σημείωση πού γρά-
φεις, πῶς «σὲ ὅλα ἔχω δίκιο ἐξὸν ἑνός». Καὶ ἀπ'
κτὴ τὴ σημείωσή σου θ' ἀρχίσουμε σὰν καλοὶ φί-
λοι, χωρὶς νὰ ἔχουμε συμφέρο τῆς τσέπης, νὰ συζη-
τήσουμε τὸ πρῶμα. Συμφέρο τῆς τσέπης λέγω, για-
τί ὅσοι ἀπὸ τοὺς σχολαστικὸς γράφουν καὶ κατηγο-
ροῦν τοὺς δημοτικιστὰδες, τὸ κάμνουν ἀπὸ συμφέρο
τῆς τσέπης τους, γιατί γνωρίζουν πῶς σὰ χάσουν
τὰ εἶημι, εἶης, εἶη, τὰ ἀπαρέμφοτα καὶ τίς μετο-
χές τους, θὰ πεθάνουν ἀπὸ τὴν πείνα. Πολλοὶ ἀπ'
αὐτοὺς δὲν εἶναι ἄξιοι ν' ἀγοράσουνε μιὰ ἐνα πα-
κέτο καπνὸ. Ἄλλη ἀπόδειξη πῶς ὅσοι κατηγοροῦν
τοὺς δημοτικιστὰδες γράφουν ἀπὸ συμφέρο εἶναι πού
μινάχα εἰ δάσκαλοι τὲ κάνουν, καὶ δὲ βρέθηκε κα

μοιραία. Καὶ τὸ μοιραῖο θὰ πάψη τότε, ὅταν, ἂν
ὄχι ὅλη ἡ κοινωνία, τουλάχιστο τὸ μεγαλύτερο μέ-
ρος τῆς ἀποκτήσει συνείδηση τῶν αἰτίων τῆς μοι-
ραίας ὀικονομικῆς δουλείας. Ἀπ' αὐτὸ γίνεται κα-
ταφανὲς καὶ τὸ καθῆκεν κάθε συνειδητοῦ μέλους τῆς
κοινωνίας: νὰ φωτίση καὶ νὰ διαδώση καὶ στοὺς
ἄλλους αὐτὴ τὴν ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια. Καὶ τὴν ἀ-
λήθεια αὐτὴ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς κοινωνίας θὰ
τὴ δεχθῆ μ' εὐχαρίστηση, γιατί συμπάσκει μὲ τὰ
συμφέροντά του, ἀφοῦ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς κοι-
νωνίας ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ὀικονομικὴ δουλεία. Πρό-
κειται ὄνομο τὸ ἀσυνείδητο νὰ μετατραπῆ, γὰν ψω-
θῆ σὲ συνειδητό. Ἀπὸ δὴ φαίνεται τί σπουδαία ση-
μασία δίνει ὁ μαρξισμὸς στὴν ἀνάπτυξη. Κανένα
ἄλλο φιλοσοφικὸ σύστημα δὲν τὴν ἐκτιμᾷ τόσο πολ-
λὸ, ὅπως αὐτός. Ὅλη τὴ δράση του τὴ στηρίζει
στὴν ἀνάπτυξη τοῦ λαοῦ, τοῦ πλήθους. Γιατί ἀνά-
πτυξη γι' αὐτὸν θὰ πῆ: ἀλλαγὴ τοῦ ἀσυνείδητου
σὲ συνειδητό, τοῦ μοιραίου σὲ ἐλεύθερο! Γιατὶ τὸ μαρ-
ξισμὸ λοιπὸν ἡ ἀνάπτυξη εἶναι ὀρισμένος καὶ συνει-
δητὸς σκοπός! Καὶ τέτιο ἰδεολογικὸ, ἐκπολιτιστικὸ
σύστημα τολμοῦν οἱ ἀντίπαλοί του νὰ τὸνομάσουν
ὀπισθοδρομικὸ, ὀλιστικὸ, καταστρεπτικὸ τοῦ πολιτι-
σμοῦ!

Ναί, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ λαοῦ, τοῦ πλήθους εἶναι,
ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ μαρξισμοῦ, ἡ μόνη προοδευτικὴ,
ἐκπολιτιστικὴ δρᾶση τῶν εἰλικρινῶν, εὐγενῶν, συν-
ειδητῶν μελῶν τῆς κοινωνίας. Κι αὐτὴ ἡ δρᾶση,
πού συμπάσκει μὲ τὴν ἀντικειμενικὴ ἐξέλιξη, εἶναι ἡ
μόνη πού μπορεῖ νὰ ἔχη ἐπιτυχία, ὑποδοθέντας
τὴν ἐξέλιξη. Κάθε ἄλλη ἀντίληψη τοῦ κοινωνικοῦ

νεῖς νὰ γράψη ἀπ' ἐκείνους πού δὲν ἔχουνε ἀνάγκη
ἀπὸ σχολαστικὰδες νὰ ζήσουνε. Ἔχουμε πολλὰ πα-
ραδείγματα πῶς ὅσοι ἔκαμαν καλὸ στὸ ἔθνος μας εἴ-
ταν ὄλοι ἀνθρώποι τῆς δουλείας, καὶ δὲν ἔχαναν τὸν
καιρὸ τους σὲ ἀνοησίες, νὰ βλέπουνε δηλαδὴ μὴ τύ-
χη καὶ γράψουν τὴ χεῖρα χεῖρι (1) καὶ τὸν ὀφθαλμὸν
μάτι. Καλὰ καὶ ἔξια κι αὐτά, μὰ νὰ τὰ μαθαίνανε
στὰ γυμνάσια, ὅσοι θέλουνε νὰ γίνουνε γιατροί, δικη-
γόροι καὶ δάσκαλοι, ὄχι μὲ τὸ ἄλφα βῆτα ν' ἀρχί-
ζη τὸ καμμένο τὸ παιδί καὶ μιὰ γραμματικὴ πού
νὰ οὐργιάζει τὸ κεφάλι του, καὶ πού ὅσο καὶ ἂν τὴ
διαβάση, μονάχα σὰν πάη στὸ γυμνάσιο θὰ τὴν κα-
ταλάβῃ (2). Ἄς εἶναι δά. Αὐτὰ εἶναι τῶ δασκά-
λωνε δουλιές, πού μὰς κολλήσανε στὸν τοῖχο. Ἐ-
μεῖς ἄς ἐθροῦμε στὸ ζήτημα πού ἀρχίσουμε. Προ-
χτές, στῆς Δέσσης τὸ ἀναγνωστήριο εἶτανε ἕνας
Γιατρός (Γιατρός πού ἔραγε μὲ τὸ κουτάλι τίς
γραμματικὲς καὶ τὰς γιατροσόφια, καὶ σὰν αὐτοὺς
πού κατηγοροῦν τοὺς δημοτικιστὰδες κάνει καμιά
δεκαπενταριά ντουζίνες), καὶ ὁ πρῶτος δάσκαλος
τῆς χώρας, (καὶ ἀνθρώπος ὅμως, ὄχι μονάχα δάσκα-
λος), καὶ βαστούτανε μιὰ Ἄρμονία καὶ διαβάζαν
τὴν «Πατινάδα» καὶ τὸ «Τραγοῦδι τῆς Ταβέρνας»
τοῦ Ἑρταλιώτη. Ἄντικρυ, σ' ἄλλο τραπέζι, εἶτα-
νε ἕνας ξαναμωραμένος λαοφῆς δάσκαλος, πού σὰ
διάβαζε ὁ γιατρός τὴν «Πατινάδα», κάρωσε τ' αὐ-
τιά του, καὶ σὰν τέλειωσε εἶπε τοῦ γιαντροῦ. Ἄ!
Αὐτὸ εἶναι πολὺ ὄμορφο. Ποικνοῦ εἶναι; Ἄδουμοτο,

1) Μικρὸ παιδί εἶμονα σὰν ἔγραψε κάποιος πού σπού-
δαζε στὴν Ἀθήνα στὸν πατέρα του, πῶς ἕνας χωριανὸς του
πού εἶχε πάει στὴν Κρήτη στὰ 1867 γιὰ νὰ πολεμήσῃ,
ἀ' ἔφθασεν ἀπὸ τὴν Κρήτη μὲ μιὰν χεῖρα, καὶ ὁ πατέρας
τοῦ ὁ καμμένος διαβάζοντας τὸ γράμμα τοῦ γιοῦ του ἔλε-
γε.—Γιὰ δὲς ἀνθρώποι πού πήγανε στὴν Κρήτη νὰ πολεμή-
σουν, κι αὐτοὶ πήγανε νὰ κυνηγοῦνε γυναῖκες! Θάρρηφε
πῶς χήρα γυναῖκα ἔφερε ὁ γιός του!

2) Γνώριτα καὶ τὰ γνωρίζανε κι ἄλλοι, πολλοὺς πού
τέλειωσαν τὸ γυμνάσιο, πού τοὺς λὲς νὰ σοῦ γράψουν ἕνα
γράμμα, καὶ μουντζουρώνουνε μιὰ κόλλα χαρτί, καὶ κείνο
πού τις δὲν μποροῦν νὰ τὸ γράψουνε, γιατί— ἄλλα ἔναι τὰ
γράμματα κι ἄλλα ἔναι τὰ πράγματα, ὅπως λένε κ' οἱ Χιώ-
τες. Κ' ἐμεῖς θέλουμε πράγματα, πράγματα κι ὄχι γράμματα,
σὰν αὐτὰ πού μὰς τυραννοῦνε τόσα χρόνια νὰ μὰς μάθουνε.

καθεστῶτος, ἰδέες γιὰ τὴν κοινωνικὴ πρόοδο κ.τ.τ.
ἔχουν ὑποκειμενικὸ μόνον χαρακτῆρα, γιατί δὲν εἶναι
ἀποτέλεσμα ἀντικειμενικῆς ἐπιστημονικῆς σπουδῆς
πῶς ἐξελίσσεται ἡ κοινωνία, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀσυνείδητη
ἀνανάκληση τῶν καθὲ φορά κοινωνικῶν συνθηκῶν,
ὀικονομικῶν καὶ ἰδεολογικῶν, μέσα στίς ὁποῖες ἐμε-
γάλασαν καὶ ὑπνωτίσθησαν οἱ καθὲ φορά ὑπέρημαχοί
των. Πολλοὶ δὲν μποροῦν ἢ δὲ θέλουν νὰ βγοῦν ἀπ'
τίς ἰδέες τῆς ταξείως τους ἀπὸ συμφέρον, ἄλλοι γιατί
τίς εἶναι ἀδύνατο ν' ἀπαλλαγθοῦν ἀπὸ αὐτὰ τὰ
ἐνστικτα, νομίζοντάς τα ἀπόλυτα, ἀληθινὰ, ἀγα-
πητὰ καὶ ἱκανὰ νὰ θερμάνουν τὴν καρδιά καὶ τὴ
φροντίδα τους καὶ τέλος ἄλλοι, οἱ περισσότεροι,
ἀπὸ ἀμάθεια ἐπαναλαμβάνουν ἀσυνείδητα ξένα ἰδεώ-
δη, μὲ τὰ ὁποῖα τοὺς ὑπνωτίζει τὸ καθὲ φορά ἐ-
πίσημο καθεστῶς.

Ἐποκειμενικῶς λοιπὸν μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν ὀ-
ποιεσδήποτε παραστάσεις κ' ἰδέες περὶ προόδου, ἀ-
νάλογα μὲ τὴν κοινωνικὴ θέση, τὴν ψυχολογία, τὰ
ἐνστικτα καὶ τὴν ἰδiosisγκρασία καθενός, ἀνεκειμε-
νικῶς ὅμως μόνον ἡ ἐξέλιξη ὀφίσταται, ἡ ὁποία μένει
ἡ ἴδια γιὰ ὄλους, γιατί δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ κανέ-
να, ἔχει δικούς της σιδερένιους νόμους, πού σιγὰ
σιγὰ ὀδηγοῦν τὴν κοινωνία ἀπὸ τὴ μοιραία στὴν
ἐλεύθερη κατάστασή της. Κι αὐτοὺς τοὺς νόμους
μόνο ἀντικειμενικὰ μποροῦμε νὰ τοὺς σπουδάσουμε
καὶ τὸ πολὺ πολὺ νὰ τοὺς ὑποδοθῆσουμε. Ὅλα
τᾶλλα ἀνατρέπονται καὶ κατασυντρίβονται ἀπὸ τὴ
σιδερένια φορὰ τῆς ἐξελίξεως.

Βερολίνο

Γ. ΣΚΑΗΡΟΣ

παρακαλῶ, νὰ τὸ διαβάσω. Νά, εἶναι ἐκείνου πού
μιὰ φορὰ τοῦ βλαστημοῦσε τὸνομα, εἶπε ὁ γιατρός.
Κι ἀπ' αὐτοῦ ἄρχισε κουβέντα πολὺ μακρινή. Κι αὐ-
τὸς πού μιὰ φορὰ βλαστημοῦσε, δὲν ντράπηκε νὰ πῆ
πῶς σὰ γράφουν ὄλοι σὰν τὸν Ἑρταλιώτη δὲν ἔχου-
με νὰ ποῦμε τίποτα! Καί, μὰ τὸ Θεό, δὲν ἔχει
ἄδικο. Μήπως κάμποσοι ἀπὸ τοὺς δημοτικιστὰδες
δὲ γράφουν κατ' ἐξέρματα πού δὲν τὰ τρώγουνε
μήτε οἱ σκύλοι μήτε οἱ γάτες; Ἄν οἱ σχολαστικὴ
θέλουνε κρέμασμα, αὐτοὶ θέλουνε παλούκωμα.

Στὸ φύλλο τοῦ «Ταχυδρόμου» τῆς Πόλης (24
Νοεμβρίου) ἔχει ἕνα πειρηματικὸ τοῦ Α. Πάλληνα Μυ-
λος», ἀληθινὸ τριανταφυλλάκι. Σὰ γράφουν ὄλοι ἔ-
τσι καὶ σὲ τέτοια γλώσσα, πούδς μπορεῖ νὰ πῆ τί-
ποτα γιὰ τοὺς δημοτικιστὰδες;

Γιὰ τὸ «κεχυμπαρί» πού κάνετε πῶς φωνάζετε
πῶς δὲν τὸ θέλετε, θὰ στρώσετε σιγὰ σιγὰ, γιατί
μιὰ φορὰ εἶτανε ἕνας πού τραβοῦσε ἡ καρδιά του τὴν
κουμπάρα του, καὶ σκότανε τὸ νοῦ του πῶς νὰ τῆς
τὸ πῆ. Μιὰ μέρη λοιπὸν ἔφερε ἀράδα στὴν κουβέν-
τα καὶ τῆς λείε. Δὲν ξέρεις, κουμπάρα, πόσο ὑπο-
φέρνω. Τραχθεῖ ἡ καρδιά μου τὴν Τάδε, καὶ δὲν ξέ-
ρω πῶς νὰ τῆς τὸ πῶ. Ἐύκολο πρῶμα, λείε ἡ κουμ-
πάρα. Σὰν ἀρχίσετε κουβέντα, τῆς τὸ λὲς ἴσια καὶ
πέρα. Καὶ σὰ δῆς πῶς κάνει πῶς δὲν καταλαβαί-
νει, κόψε τὴν ἐλλπίδα. Σὰ δῆς ὅμως πῶς ἀψοφονάζει,
ἡ δουλειὰ εἶναι τελειωμένη. Ὁ κουμπάρης σὰν ἄκου-
σε τὴ συμβουλή τῆς κουμπάρας, ἔκαμε [πῶς συλλο-
γιέται λιγάκι. Ὑστερα λείε τῆς κουμπάρας. Ἄκου-
σε' κουμπάρα, ξέρεις τί σκέφτηκα; Ἄντις νὰ χτυ-
πῶ τὰ μοῦτρα μου στὴ μιὰ καὶ στὴν ἄλλη, δὲν εἶ-
ναι καλλίτερα.....μαζί; Τέτες ἡ κουμπάρα ἔδολε
τίς πιὸ μεγάλες φωνῆς πού μπορεῖ νὰ ξεφωνίσῃ γυ-
ναῖκα. Ὁ κατεργάρης ὁ κουμπάρης ὅμως δὲν τᾶχα-
σε, παρὰ μὲ χαμόγελο τῆς λείε. Βλέπω καὶ φωνά-
ζεις παραπολύ, καὶ ἡ δουλειὰ μου εἶναι τελειωμένη.
Ἄρχισαν τότες κ' οἱ δύο τουςτὰ γέλοικ! Τώρα
κ' ἐσεῖς βλέπω νὰ φωνάζετε, κ' ἡ δουλειὰ θὰ τε-
λειώτῃ, γιατί δὲν πιστεύω νὰ μὴν ἔχετε τὴν ζυ-
πνάδα καὶ τὴν ὑπομονή τοῦ κουμπάρου.

Μυτιλήνη,

ΓΕΡΑΓΩΤΗΣ

Ο,ΤΙ ⊗ ΕΛΕΓΕ

Στὴν «Ἑστία» τῆς περασμένης Τρίτης (ἀρθ. 5,018,
σελ. 1, στὴλ. 6) ὁ Σταθόπουλος τὰ βάζει πάλι μὲ τὴ δημο-
τικὴ γλώσσα καὶ παραπονιέται πῶς ὅπως γράφεται σήμε-
ρᾴ δημοτικὴ δὲν μπορεῖ νὰ τὴν καταλάβει. «Διαβάζω, λείε,
τὸν Ἑρμονά σας καὶ δὲν καταλαβίνω τίποτα». Μὰ ποιάς
τοῦ φταίει γι' αὐτὸ;

— Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς αὐτὰ δὲν τὰ λείε ὁ Σταθόπου-
λος μὰ ἡ «Ἑστία», γιατί ὁ Σταθόπουλος ὅταν εἶτανε στὴν
«Ἀκρόπολη» μιλοῦσε φρονιμώτερα.

— Ὁ κ. Κακιστὸς Καμπάνης, σὲ φωτεινότερο ἄρθρο
του, πού δημοσιεύτηκε στὴν «Ἀστραπὴ», μὲς βεβαιώνει
πῶς ὁ Παλαμᾶς ἔγραψε τὸν πρόλογο στὴν ἔκδοσι τοῦ Σο-
λωμοῦ μὲ τὸν κρυφὸ καὶ ὀλοσκοπὸ νὰ ὑποτιμᾶσει τὴν
ἔξια τοῦ Ποιητῆ. Μὴ χειρότερα!

— Φαγώθηκε πῆ κι ὁ Σιμόπουλος καὶ συχάσμε κι ἀπὸ
τὸ Σιμόπουλο κ' ἀπὸ τὴν «Ἑστία» πού ἀγωνίστηκε μὲ
πέντε χιλιάδες ἄρθρα νὰν τονε ρίξει ἀπὸ τὸ Ἰπουργεῖο.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Στ. Τὸ λάβχε καὶ σ' εὐχαριστοῦμε. — κ. Ν. Φρ.
Πολὺ καλὸ. Θὰ δημοσιευτεῖ ἀργότερα. Στείλε μὲς κι ἄλλα.
κ. Α. Ν. Βφ. Λάβχε τὴ συντροπή τοῦ 908 καὶ σ' εὐ-
χαριστοῦμε. Γι' αὐτὸ πού μὰς προτείνεις, θὰ γράψουμε ἀρ-
γότερα.